

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zrinyi N-rul I.a.

—
INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Congresul Asociațiunii.

Un an de muncă. — Perspective frumoase.

Gestul d-lui Dr. Teodor Mihali.

— Dela trimisul nostru special, —

Orăștie, 15 Septembrie.

Ziua a doua a congresului a fost înclinată muncii. S'au apreciat rezultatele făgăduitoare și s'au cules învățămintele pentru viitor. Pentru a da lumii noastre cetitoare o orientare prealabilă, ca să poată înțelege mai ușor discuțiile ce s'au încins în ședința a doua, dau în cele ce urmează un resumat al raportului general tipărit de comitet și câteva observații.

Situația generală a Asociațiunii cu sfârșitul anului 1912 a fost următoarea:

Membrii Asociațiunii. Până la 1 August a. c. Asociațiunea avea în total 14.549 membri. Față de anul precedent sporul e neînsemnat. Dintre 147 bănci și 60 de însoțiri, câte avem, abia 46 au plătit taxele de membri fondatori sau pe viață. Lucrul acesta ne spune cu multă elocvență care este în multe părți spiritul dominant în activitatea de „regenerare economică” ce desfășoară așezămintele noastre financiare. Ne surprinde că în lista ce se publică în raportul general poate să lipsească numele unor bănci de frunte.

Despărțămintele. Cel mai bogat capitol anual în munca Asociațiunii e fără îndoială acel datorit despărțămintelor, secțiilor ei înfloritoare. Am ajuns — și constatăm plini de frumoase speranțe acest lucru — ca rezultatele obținute de despărțăminte să justifice în mod strălucit atribuțiunile capitale ale celui dintâi așezământ românesc din Ungaria.

Dintre 74 de despărțăminte câte a avut Asociațiunea la sfârșitul anului 1912, și-au făcut datoria 52. Unele cu rezultate foarte laudabile. În special acele dela Brașov, Năsăud, Săliște, Vișeu-Iza (în Maramurăș!), Diciosânmărtin, Murașorheiu, Sebeșul-săsesc, Teaca, Beclean etc. 15 au vegetat robite de-o tradițională somnolență, iar 5 n'au funcționat de loc, și anume: Cohalm, Hălmagiu, Lipova, Orade și Treiscaune-Ciuc. Dacă la Cohalm și în Treiscaune se mai poate justifica până la un punct trândăvia absolută, — acolo ne-au coplesit doar străinii, și n'avem decât o mână de cărturari, — nu înțelegem cum poate să stea Lipova veșnic între codăse, cum poate să stea atâta timp încă tot amorțită numeroasa și bogata societate intelectuală de acolo, când terenul e atât de mare și, vai, atât de înțelenit. Dacă în Hălmagiu și la Orade e mort duhul, nu ne mirăm, acolo cucuta mangrismului a năpădit totul. Și iată se adevărește și aici forța distructivă, atrofiantă a păcatului celui mare.... Veți înțelege odată, voi cei rătăciți?

Prelegerile populare au revărsat cu îmbelșugare lumina și în anul trecut. Numărul lor a fost 1100 și au fost ascultate de 125.000 țărani. Mai multe prelegeri a ținut Năsăudul (118 în 24 comune), Săliștea (81 în 12 comune), Muraș-Oșorheiu (74 în 25 comune), Becleanul (47 în 17 comune), apoi Teaca (37 prelegeri în 16 comune). Cu 327 prelegeri mai multe decât în anul 1911.

Conferențiarul agronomic a ținut în 1912 40 de prelegeri, tratând chestiuni economice folositoare. A reușit să înființeze 2 însoțiri Reiffesen și o reuniune pentru asigurarea vitelor. A ținut apoi cursuri despre cultura viilor și despre pomărit. A scris lucrări practice pentru uzul țăranilor; a făcut propagandă, înscriind membrii noi și adunând obiecte pentru muzeu. Numărul mic al prelegerilor se explică prin lipsa fondurilor pentru acoperirea cheltuielilor de drum, cheltuielile trebuind în 1912 să le supoarte comunele. Adunarea generală din anul trecut, votând cheltuielile în sarcina Asociațiunii, conferențiarul a putut să țină în prima jumătate a anului 1913 conferențe în 66 comune, în total 145. A cutreierat comitatele Alba-inferioară, Turda-Arieș, Hunedoara și Bihor.

Conferențe pentru intelectuali s'au ținut în total 101 în 16 despărțăminte. Conferințe sistematice s'au ținut în Bistrița, Blaj, Brad, Brașov, Cluj și Sibiu, adevărat în aceleași centre ca și în anii premergători. În raportul general se accentuează nimerit, că aceste conferențe ar avea o influență binefăcătoare mai ales în centrele noastre dela periferii, dacă ar trata subiecte din viața noastră culturală și din trecutul nostru.

O deosebită și laudabilă mențiune învrednicește la acest loc Blajul, pentru cursurile populare ce s'au ținut acolo sub conducerea d-lor profesori. Comitetul central al Asociațiunii promite să introducă cursuri populare în toate centrele mai mari și să înființeze și cursuri de vară.

Despărțămintele au mai aranjat în anul acesta reprezentatii teatrale și sezători literare-artistice, mai multe ca în anii trecuți.

Instrucția analfabeților a fost și în anul acesta o problemă din cele mai agreate de Asociațiune. În 46 de comune s'au ținut cursuri regulate, instruinându-se 890 de analfabeți. Deși numărul celor instruiți e îndoit ca în anul trecut, totuși rezultatul e puțin mulțumitor. Asociațiunea e avizată aici la cel mai efectiv sprijin din partea consistoarelor noastre. E un teren foarte neglijat analfabetismul, și nimic nu poate să angajeze ambiția celor buni atât de nobil ca tocmai acest teren. E multă indolență în toate tagmele noastre și e timpul suprem pentru o concentrare a energiilor nobile în instruirea celor fără lumina slovei.

Însoțiri. Una din problemele cardinale, indicate și de generozitatea dlui Stroescu, a fost pentru biroul central chestiunea însoțirilor sătești. Prelegerile populare au fructificat și acest vast teren, mai puțin însă decum reclamă imperiositatea chestiunii. Despărțământul Abrud-Câmpeni a înființat în comuna Bistra o însoțire pentru asigurarea vitelor; despărțământul Ceica câte-o însoțire de consum în Ceica și Sâmbășag; despărțământul Cluj a pornit o acțiune pentru organizarea sistematică a însoțirilor pentru prăsierea și asigurarea vitelor; despărțământul Ibașfalău a înființat câte-o însoțire economică în Ciurandru, Boiu și Giacăș; despărțământul Șimleu o însoțire de consum în Husmezău.

Incepând cu 1 Ianuarie 1913 comitetul central a angajat în scopul propagandei sistematice a ideii cooperativelor — în sensul donațiunii d-lui Stroescu — un „conferențiar cooperativ”, care a lucrat broșuri de îndrumare, răspândindu-le în toate ținuturile românești. Conferențiarul cooperativ a fost invitat în mai multe părți să țină prelegeri. În curs de șase luni a înființat cinci bănci cooperative (Tohanul-vechii, Șomfalău, Blăjel, Ciuchiclu și Vaca) cu capitaluri frumoase și cu perspective făgăduitoare. O rețea bogată de cooperative reclamă însă muncă de decenii, ceea ce se explică ușor prin situația dezolată a țăranimii noastre, aproape în toate ținuturile, — dar și prin vremile excepționale ce trăim.

Expoziții. O seamă dintre despărțăminte, în special cele din Ardeal, au aranjat expoziții de țesături românești, de legume, de lucruri de mână, de obiecte etnografice, de copii etc. Remarcăm ca lucru nou faptul desp. Deva, care a împărțit premii de câte 75 cor. țăranilor cari au avut cele mai frumoase grădini de legume. Alte despărțăminte au împărțit altoi, au premiat pe școlari, au premiat pe țăranii de hărnicie exemplară, au premiat pe cei cari au avut rezultate frumoase cu instruirea analfabeților etc. Desp. Abrud-Câmpeni a studiat chestiunea înființării unei școli de meserii și a unei de agricultură în Munții-Apuseni, pentru salvarea locuitorilor sărăciți din această parte istorică a neamului nostru. Dar Asociațiunea nu are mijloacele materiale necesare și rămâne ca obștea să aprecieze importanța națională a problemei, punând la îndemâna biroului central mijloacele de înființare.

Agenturi și biblioteci. O muncă rodnică s'a desfășurat și în această frumoasă ramură, din partea despărțămintelor în deosebi. Asociațiunea a avut în 1912 de tot 395 de agenturi și 501 de biblioteci populare. Cu 121 de agenturi și 59 de biblioteci mai multe ca în trecut.

În cursul acestui an d. Vasile Stroescu a dat 25.000 cor. pentru înființări de biblioteci cu cărți potrivite gustului popular. Secțiile științifice-literare au întocmit o listă în consecință și — după cum ne promite rap. general — încă în toamna asta 150—200 comune se vor înzebra cu cărți bune, mai ales pe la periferii.

La acest loc amintim că numărul despărțămintelor crește mereu, parte prin înființări, parte prin divizări. În Maramurăș s'a încercat înființarea unui al doilea desp., dar organele administrative au oprit adunarea în acest scop. Mai amintim că un nou despărțământ s'a înființat chiar și în comitatul Aradului la Ineu, care ar fi să aparțină terenului fixat pentru „Asociațiunea aradană”. Iată un simptom care ar trebui să ne deștepte pe noi aradanii, câtă vreme „Asociațiunea aradană” nu și-a pierdut încă ori și ce justifică. Or vrem să fim și pe mai departe numai o stavilă neghioabă în calea unei munci ce-și înțelege tot mai mult rostul în alte părți?

Publicațiunile Asociațiunii. Revista „Transilvania”, — care din lipsă de mijloace n'a putut fi reorganizată încă, a apărut în 6 numere, în

parte cu material istoric, filologic, literar și economic.

„Biblioteca populară a Asociațiunii” a tipărit 10 broșuri nouă și un *calendar*. Cu ajutorul *consistoarelor* și *despărțămintelor* noile broșuri au fost răspândite în toate colțurile locuite de români. Asociațiunea a avut 11.851 de abonați la „Biblioteca”, adică cu 1253 mai mulți ca în trecut. A răspândit în total 130.361 de broșuri, iar dacă socotim și pe cele din 1911, în total 246.840 broșuri. Cei mai mulți cetitori sunt în părțile ardelenesti, cei mai puțini în Maramurăș, Bihor și Arad (!).

Cu mai puțin rezultat a publicat Asociațiunea *Biblioteca tineretului*.

Secțiile științifice-literare. În anul acesta secțiile au fost reorganizate. În secția *școlară* au fost grupați toți profesorii dela școlile noastre secundare. Secția va îngriji în viitor manualele școlare și-și va fixa o serie întreagă de probleme culturale românești. Tot în cadrele ei s'a înființat o *secție sportivă*, căreia îi dorim cel mai frumos viitor de muncă. Secțiile își vor angaja și un număr de juristi, precum și un număr de medici. Dela 1 Ianuarie 1914 „Transilvania” va apare lunar, publicând articole de popularizare. Tot de atunci începând vor reapare „*Analele Asociațiunii*”, în cari se vor publica studii de specialitate, documente și partea oficială.

Redactarea „*Dictionarului neologismelor și provincialismelor limbii literare românești*” s'a încredințat dlui Enea Hodoș.

Cursurile de vară de cari am amintit, vor fi aranjate de secția școlară.

Biblioteca Asociațiunii. În cursul anului 1912 biblioteca s'a sporit cu 365 opere în 405 volume. Cu sfârșitul anului biblioteca a avut de tot 6816 opere în 8709 volume și 31 hărți. Depozitul de cărți a fost de 82.008 volume și 1916 colecții din revista „Transilvania.”

Muzeul Asociațiunii s'a îmbogățit și anul trecut grație zelului mare al secretarului general, d. Oct. Tăslăuanu. Multe obiecte au fost aduse dela expoziția etnografică din Bicz. Obiecte prețioase au dăruit dnele Eug. Sânziana Pop din Hateg și Victoria Filipan din Năsăud. Lucrările de catalogare se continuă. O aranjare modernă a muzeului reclamă jertfe materiale însemnate, cari lipsesc încă.

Școala civilă de fete a terminat și anul școlar 1912/13 cu deficit (5.444.77 cor.) Au fost promovate 121 de eleve. S'a ales o nouă directoară în persoana dsoarei Valeria Greavu.

Averea Asociațiunii a fost cu sfârșitul anului 1912 de K 1.185.913.84. A crescut într'un an cu K 86.588.07.

Comitetul central s'a ocupat cu **chestiunea clădirii căminului studențesc din Cluj**, prezintând adunării generale un raport special.

Mandatul prezidiului și al comitetului central expiră deodată cu prezintarea raportului general în actuala adunare.

Sedința II.

S'a deschis în sala dela „Central” la orele 10, în fața unui public ales, dar mult mai puțin numeros ca ieri.

D. *Bârseanu* aduce prinos de recunoștință oraștenilor și conducătorilor din împrejurimi pentru grandioasa manifestație ce ni-au organizat făcând să treacă în fața noastră satele în procesiune sărbătorească. „Cu acest element — încheie dsa — se pot face lucruri mari”. (Aplauze).

Telegramele.

D. secretar dă apoi cetire următoarelor depeșe de felicitare sosite la birou:

Pitești. — Transmitem salutările noastre cordiale adunării „Astrei” pentru cultura și înălțarea neamului la ideal național. Deplângem pierderea dureroasă a lui Aurel Vlaicu, fala neamului.

Liga culturală Pitești.

Blaș. — Dorim prosperare și înflorire. *Profesorii dela preparandia română.*

Giula. — Dorim activitate rodnică și binecuvântată de Dumnezeu.

Pentru „*Revista Preoților*”, preotul *Voniga*.

București. — Cultura română e adânc lovită. Primul falnic constructor și aviator român Vlaicu a fost ucis de mâniaștră lui pasere pe când voia să treacă Carpații. Salutându-Vă, deplângeți această pierdere nereparabilă. *Traian.*

Caransebeș. — Intruniți în Glimboca la producțiunea corului caransebeșan urăm succes desăvârșit Astrei. — *Musta, Dr. Andru, Dr. Bornean.* (Mai urmează câteva iscălituri indescifrabile).

Seliște. — Ne închinăm luptei voastre (continuarea nedescifrabilă). Ne anunțăm de membru ordinar.

Reuniunea meseriașilor.

Jibău. — Cei de acasă salutăm cu căldură și iubire de neam adunarea generală, dorindu-i isbândă deplină.

Românii din Jibău și Iur.

Brașov. — Uniunea femeilor române salută călduros marea sărbătoare culturală, urând Asociațiunii succes în rodnică muncă națională.

Maria Baiulescu.

Sibiu. — *Salutând cordial Asociațiunea noastră literară și la actuala întrunire, implor și eu binecuvântarea cerului asupra lucrărilor ei salutare.*

Mețianu, mitropolit.

Scrisoarea dlui prof. Dr. Ivan Urban Jarnik.

Prea stimaților domni.

De când acum doi ani avuseiu partea să petrec la Blaj câteva zile în mijlocul iubiților mei prietini români, par'că dorul mi s'a întetit să mă reped din nou „vorba cântecului:

„De-ar fi vii să mă răped
„Încă odată să-i mai văd.”...

Din nenorocire nu este totdeauna cu vrea omul, căci orașul unde Vă adunați astan, este cam prea departe de modestul târguleț din chiar fundul Boemiei, unde mi-am petrecut cu familia zilele ploioase de vară din anul acesta.

Aici însă tot a fost mai bine decât prin părțile D-lor Voastre. Ci-că năpasta ce căzu pe capetele Voastre fu atât de mare încât puțin lipsea de nu s'ar fi ținut adunarea generală de loc.

Dacă nu mi-se ia în nume de rău că îndrănesc să-mi dau și eu părerea, atunci zic că bine s'a făcut de s'a anunțat. Chiar de aceea, ca adunându-se mai mulți năpăstuiți la un loc să se poată mângâia unii pe alții cu nădejdea că vor veni alte vremuri mai fericite, mai mănoase din toate punctele de vedere.

Doar nădejdea este lucrul cel mai frumos pe lume: nădejdea este razimul cel mai tare pentru toți muritorii, și nu de geaba simbolul nădejdei este ancora care singură oprește corabia în mijlocul mării deslanțuite!

Să nu spuneți, mă rog, că depărtarea nu-i atât de mare ca să n'o pot străbate! Chiar acum doi ani când m'a pofit de dragă voie prea stimatul vostru președinte, fostul meu conșcolar, d. Andreiu Bârseanu și vicariul arhiepiscopesc d. Ioan M. Moldovan, starea mea sanitară era cât p'aci să mă oprească, de atunci nu s'a îndreptat și de aceea Vă rog să primiți măcar în scris urările mele de bine.

Fie adunarea Asociațiunii de astan să isbutască din toate punctele de vedere contribuind la propășirea stării culturale și materiale a aceloră căroră este menită.

Sus inimile și să lucrați „uniți în cuget” cu dragoste frățească!

Primiți, Vă rog, încredințarea că în aceste zile cu sufletul voi fi în mijlocul D-lor Voastre.

Dr. Ioan Urban Jarnik,
prof. univ., membru
onor. al „Asoc.”

Discuția asupra raportului general.

Raportorul comisiei pentru examinarea raportului general, d. *Dr. Valer Moldovan*, face un lung expozeu, introducându-l cu repriviri asupra trecutului Asociațiunii și în special a lozincelor de viață ce ni le-a lăsat Gh. Barițiu.

Asociațiunea răsulă și azi numai cu o plămână și încă n'a putut să dea conținutul adevărat cadrelor de muncă ce i s'au fixat. Am ajuns să avem azi

în despărțăminte tot atâtea fortărețe, în cari lupta se dă sistematic, cu o metodă mai diferențiată. Chiar și în Maramurăș avem o astfel de fortăreță vie, la Vișău-Iza, apoi în Sătmar, unde se lucrează îmbucurător. S'a făcut un început și pentru afilierea „Asociațiunii Aradane”, căci la Ineu avem un despărțământ nou.

Băncile nu sprijinesc Astra cum s'ar cuveni. Prelegerile populare au sporit îmbucurător. Celor harnice li se aduce laudă specială. Conferențiarul agronomic și-a făcut, după împrejurări, în mod conștientios datoria.

Instrucțiunea analfabeților n'a progresat multumitor. Avem numai începuturi modeste. Să se dea în viitor premii mai multe și să se examineze cei instruiți.

Aici comisiunea de examinare a raportului face propunerea ca

comitetul Asociațiunii să facă o statistică a știutorilor și neștiutorilor de slovă, ca să se poată iniția o muncă mai sistematică.

În unele comitate (de pildă în Alba-inferioară) s'au făcut lucrări similare și s'a văzut că se pot face cu înlesnire.

Pentru *mișcarea cooperativă* comitetul a angajat în ultima sa sedință o persoană specială, care are toate armele unei propagande efective.

Agenturile și bibliotecile înfloresc. Să se înființeze agenturi numai unde propaganda se face prin presă, prelegeri, cărți etc., căci numai acolo își au rostul.

Comisiunea

ia act cu însulețire despre darul de 25 mii cor. al dlui Vasile Stroescu (aplauze) făcut pentru răspândirea cărților folosite.

Adunarea să-i voteze mulțumită dlui Stroescu. Raportorul speră că și „*Biblioteca populară a Asociațiunii*” va avea cititori mai mulți, după ce va trece criza economică.

În ce privește reorganizarea revistei *Transilvania*, comisiunea aprobă hotărârile secțiilor științifice-literare. Prin publicarea lunară a revistei literare A. va veni în ajutorul propagandei dela sate, căci puțini cărturari au azi experiența necesară. Revista va fi apoi un stimulent continuu pentru sporierea membrilor ordinari.

Muzeul simte foarte mult lipsa de mijloace bănești.

Școala de fete, prin deficitele ei anuale, pune pe gânduri serioase.

Chestiunea internatului universitar din Cluj a fost studiată, dar până va trece criza financiară nu se poate răspunde apelurilor călduroase ale tinerimii. Raportorul remarcă

apelul celor 70 de tineri universitari, cari au scris lângă semnatura lor și câte-o sumă benevolă spre scopul internatului. Gestul acesta frumos al tinerimei este viu aplaudat.

Comisiunea, de încheiere, propune mulțumită comitetului central pentru mănoasa activitate ce a desfășurat. Aprobă acoperirea, din alte surse, a deficitului școlii de fete. Propune să dăm expresie regretului pentru cei pierduți din șirul membrilor. Propune mulțumită specială dlui Stroescu. Să se apte regulamentul bibliotecii.

Propunerea amintită în nrul de ieri al „Românului” — prezintată de d. învățător Gh. Dobrin, referitor la *Statul păcii* să fie încredințată spre studiere juriștilor din comisiunile științifice-literare.

Discuția.

În general, raportul se primește fără discuție. La discuția asupra singuraticelor propuneri ale comisiei se naște o vie și frumoasă discuție.

Analfabetii.

D. *Dr. Elie Dăianu* crede că ar fi mai potrivit să se zică „conșcrierea analfabeților” și nu „statistica”, deoarece n'are această inițiativă caracterul unei lucrări strict statistice.

D. avocat *Dr. Aurel Muntean*: Spune că s'a muncit foarte puțin pentru analfabeți. Asociația a jertfit numai 275 cor. în premiile pentru încurajare.

Comitetul central să întetească propaganda prin mai însemnate jertfe.

D. *Bârseanu* lămurește că au fost trimise ape-luri, cari au fost sprijinite și de consistoare. S'au prezentat puțini la premii; s'ar da cât de multe în marginile modestelor mijloace banesti ale Asociațiunii. (Să trăiască).

Dr. A. *Muntean*: Comitetul să bată și la usa băncilor.

Dr. *Valer Braniste* (intrerupând): Băncile ar profita când clienții ar ști mai bine să iscălească. (Iaritate).

D. *Bârseanu* promite că comitetul se va adresa băncilor.

Propunerea se primește deci cu amendamentul dlui *Muntean*.

Scoala de fete.

D. *Bârseanu*: Arată că în urma scumpetei cheltuielile de susținere a școlii de fete s'au înmulțit, câtă vreme venitele sunt cu mult mai mici. Din economiile anilor trecuți cheltuielile au putut la început să fie acoperite, dar în cei doi ani precedenți deficitul a fost de 10.000 cor. ce s'au acoperit din fondul general. Așa și în anul acesta: în acest chip averea Asociațiunii scade mereu și dacă lucrurile nu se vor schimba, fondul se va sfârși nu peste mult. Comitetul e foarte îngrijat, situația e foarte grea. Adunarea din anul trecut a încuviințat urcarea cu câte 100 cor. de elevă, a taxelor (dela 500 la 600 cor.). În cursul anului era însă temerea, că elevele s'ar împuțina, și astfel taxele s'au mărit numai cu 50 cor. Durere — se prevăd aceleași stări pe viitor.

Părintele *Nicolae Ivan*: Dorește ca discuția să se facă în firul raportului comisiei financiare. (Se primește).

Omagii dlui Stroescu.

D. *Bârseanu* propune ca adunarea să-i trimită o adresă de calde omagii.

Dr. A. *Muntean*: Propune ca d. *Stroescu* să fie ales președinte de onoare al *Astrei*. Cinci regi cari stăpânesc poporul românesc, n'au făcut atâta bine neamului ca el.

Propunerea dlui *Bârseanu* e primită cu aplauze, iar a dlui *Muntean* se dă spre studiere biroului central.

Publicațiile Asociațiunii.

Părintele *Furdul* crede că ar fi bine să se îmbine cele două publicații proiectate: *Revista* și *Analele*. Tot la un sfert de an să se publice la sfârșitul revistei *Analele*.

D. Dr. *Silviu Dragomir*: Ca membru al secțiilor însăși motivele cari au prezidat la hotărâre. Cere ca adunarea să primească propunerea comisiei.

D. Dr. *Valer Braniste*: Propune ca *Transilvania* să rămâie cum e. Pentru materialul contemplat sunt la îndemână ziare și reviste etc.

Dr. *Dăianu*: Sprijinește propunerea comisiei, sprijinind-o pe larg.

Dr. V. *Braniste*: Nu vor mai fi nici fonduri pentru plățile colaboratorilor. Ar fi mai bine să se reia de pildă chestiunea veche a locuțiilor greșite și să se facă o operă de plinire prin coloanele „*Transilvaniei*”. Poate să-i producă dlui *Dăianu* acte cât de stricată e limba consistoarelor de pildă.

Dr. E. *Dăianu*: Mi-e acru sufletul de ele. (Mare iaritate).

Dr. *Braniste*: Starea de anemie a coloanelor „*Transilvaniei*” se datorește poate și absenței îndelungate a secretarului literar, care sosind îi va imprima un caracter mai viu și mai de viață. Să se lase în suspensiune chestiunea și să mai facem un an de experiențe.

D. Dr. *Ioan Lupaș*: Propune ca „*Transilvania*” să apară lunar, cu volum încâtva redus, cu material mai propriu să intereseze cercuri largi. Propaganda va fi mai limitantă. Secțiile istorică și cea economică încă au fost cam de această părere.

Dr. E. *Dăianu*: *Revista* să fie organul viu al *Astrei*, iar nu colecție de documente și de lucrări de specialitate.

D. O. C. *Tăslăuanu*: E și întrebarea, dacă revista așa cum se procedează va aduce membrii mai mulți Asociațiunii. Să se amâne chestiunea — și din lipsă de mijloace.

Se primește prin votare propunerea dlui *Lupaș*.

Internatul din Cluj.

Dr. E. *Dăianu*: Propune un amendament în sensul ca comitetul să stăruiască intensiv pentru realizarea ideii.

Se primește.

O propunere specială. Soarta moșilor.

Dl adv. *Rubin Pațiu* sen.: Vorbește despre proiectatele școlii de meserii și agronomie din Munții apuseni. Propunerea despărțământului *Abrud-Câmpeni* are o sorgintă de peste 10 ani. Oratorul e primul care a venit cu ideea, să se dea în acest scop fondul de 600 cor. dela consistorul arhidiecezan din Sibiu. E aproape ridicolă această sumă. Pentru istoricul popor din munți avem foarte puțină recunoștință... Oratorul spune că e bătrân și cunoaște trecutul: ar fi un dezastru pentru neam dacă am pierde acest popor de eroi. Propune ca comitetul să fie îndrumat ca să se adreseze atât băncilor, cât și publicului mare pentru sprijin bănesc, până când nu e dată încă uitării chestiunea, precum multe altele noi. (Vii ovații). Să trăiască.)

Propunerea se primește.

Dl *Bârseanu* mulțamește comisiei de examinare a raportului și în special dlui Dr. *Valer Moldovan*.

Prezidează de aici începând părintele Dr. V. *Suciu*, vice-președintele *Astrei*.

Raportul comisiei financiare.

Raportorul comisiei financiare, dl *Vasile Osvadă*, cetește un temeinic raport, preșerat cu observații critice. Recomandă biroului central să fixeze o dată mai precisă pentru încheierea lucrărilor, — în budget n'ar mai fi unele contradicții, ca de pildă în budgetul prezent la pozițiile referitoare la diapozitivele schiopticonului. Averea Asociațiunii e în mare parte îngropată în fonduri cu menițiuni speciale, — averea ei propriu zisă e numai de 330.000 cor. investită și aceasta în zidurile ei. Singure taxele de membru fac isvorul de venit, dar și aceste fluctuiază continuu. Se întâmplă, că cei cari se înscriu membri cu ocazia adunărilor generale nu mai plătesc în anul următor taxele. Chiar și între cei prezenti la adunare se găsesc de aceștia. (Iaritate.) Ba și în secțiile Asociațiunii sunt membri cari n'au plătit nici o taxă de înscriere în viața lor. (Mare iaritate.) Face apel ca să înceteze astfel de anomalii. (Aplauze.)

Pentru creierea de noi isvoare de venit face următoarele două propuneri:

a) *Consistoarele să primească în toate bisericile un disc al Asociațiunii. Avem vre-o 4000 de biserici și chiar dacă ar fi numai în 2000 discuri, — am putea avea în termen mediu câte o coroană săptămânal dela fiecare biserică.* (Vii aprobări.)

b) *Băncile să dea câte 1% din cota de binefaceri. Să se pue biroul central în legătură cu „Solidaritatea” în acest scop. Băncile nu ar face nici o jertfă nouă, ci ar folosi numai mai bine jertfa. S'ar putea încasa ușor și de tot simplu 30.—40.000 coroane.* (Vii aprobări.)

O. C. *Tăslăuanu*: Spune că există un fond special numit „Fondul cultural al băncilor”, care de mult nu se mai alimentează. Ar fi ca băncile să dea contribuția lor acestui fond.

V. *Osvadă*: Nu fonduri nouă vrem să facem, ci să strângem sume cari să se cheltuiască întregi în cursul anului, așa cum reclamă necesitățile multe.

N. *Ivan*: Vorbește împotriva propunerii cu discul, motivând cu prea multa însărcinare a popoului.

G. *Precup*: Comitetul să se adreseze tuturor dicasteriilor noastre, șefilor așezămintelor, să ceară ca toți membrii așezămintelor să se facă membri, — așa cum se face la alte popoare, ba chiar cu frații noștri încăpuți pe mâinile străinilor. În toate localurile publice românești să se așeze casete. Toți să lucrăm pentru achiziționarea membrilor noi.

Dr. A. *Muntean*: Sprijinește propunerea cu discul. Poporul dela sate bea anual vre-o 16 milioane de coroane, — ar putea să dea măcar a zecea parte Asociațiunii.

Ioan Mota: Să se adaugă la propunerile comisiei încă două modalități practice: *Mărcile*

după exemplul societăților străine (celor din America, românești).

Președintele: Spune că Asociațiunea a încercat acest lucru, dar autoritățile n'au permis.

I. *Mota*: Renunță la propunerea de sus. A doua propunere ar fi: să se mărească taxele de administrare.

Președintele: Dă lămurirea că și acest lucru l-au cprit autoritățile.

I. *Mota*: renunță și la a doua propunere.

Darul d-lui Dr. Teodor Mihali.

În discuția animată ia parte și d. Dr. *Teodor Mihali*, rostind în mijlocul unei mari atențiuni următoarele:

Poporul încă n'are interesul indeajuns de deșteptat pentru Asociațiune. Intelectualii să meargă în mijlocul popoului și cu sfaturi practice. Nici forurile românești și nici noi toți nu înlesnim pe terenul agronomic truda țărânului. Nu există stat unde un popor de 3 milioane să n'aibă nici instituțiile educative cele mai elementare pentru existența popoului. Recomandă să se amplifice secția agronomică. Instituțiile noastre să facă legături strânse între noi și popor, ca să poată produce și poporul nostru cât alte popoare. Conferențiarul agronomic, un singur om, nu poate să învingă problema enormă. Să nu așteptăm să fim chemați, ci să mergem din imboldul nostru între popor, întocmai cum a făcut comitetul. Să se împreune instruirea în cetire, cu lumânarea popoului asupra folosului practic al slovei.

Să nu invinim poporul că cheltuiește atâtea și atâtea sume pe alcool, — și noi suntem în acest punct de vină. Ar trebui mai mulți oameni de propagandă. Chiar pentru a se putea face acest lucru, spriginește și propunerile dlui *Precup*.

Propune ca să se angajeze încă doi conferențieri agronomici și în acest scop ofere cu plăcere cheltuiala.

(Cei prezenți isbucnesc în furtunoase ovații. Aplauzele se prelungesc minute întregi.)

Dr. *Ion Lupaș*: Vorbește în contra propunerii cu discul.

Rubin Pațiu: Propune să se facă catastiful celor cari după ce s'au înscriu membri n'au mai plătit și în anii următori taxele. Să se facă apel la foștii bursieri ai Asociațiunii, ca să replătească din ajutoarele primite.

V. *Bologa*: Sprijinește ideea discului.

Cuvântul d-nei Mihali.

Dna *Eleftera* Dr. *Mihali*: Vorbește cu căldură sprijinind ideea cu discul. Orașele să-l ofere așa cum dorește Asociațiunea, iar în sate să fie ambițioși țărânii. Preții vor avea săptămânal ocazie să lumineze pe țărani de rostul *Astrei*, lăsând forma discului la placul lor.

Mai iau parte la discuție dd. Dr. *Laurențiu Oancea*, apoi Dr. *Elie Dăianu* care salută călduros discul ca pe-o idee nouă și salutară. Să se facă casete la fel pentru toate bisericile.

Se închide discuția.

Președintele Dr. V. *Suciu* pune la vot propunerile și se primesc propunerile comisiei cu amendamentele ținute în același sens. Președintele aduce speciale mulțămiri dlui *Mihali*.

Continuarea ședinței se anunță pe orele 3 după amiazi.

Delegații despărțemintelor,

au ținut o ședință înaintea ședinței generale de după amiazi. S'a discutat chestia arondării despărțemintelor și s'a hotărât continuarea propagandei pentru divizarea despărțemintelor cu comune prea numeroase. Ca normă s'a hotărât, că încât e posibil, numărul comunelor să nu fie decât 20. Arondările să se facă cu considerare la centrele de gravitațiune ale singuraticelor ținuturi românești.

S'au discutat modalități în scopul sporirii membrilor

Astrei. S'a discutat apoi chestiunea încasării mai lesnicioase a taxelor. Inscrisurile să se facă mai ales în legătură cu prelegerile populare.

S'a hotărât ca directorii și în general conducătorii despărțămintelor să se întrunească după comitate.

Ședința de după amiază.

Prezidează dl *Bârsean*, care propune ca să fie ascultate întâi cele două conferințe anunțate și numai pe urmă să continue programul ședinței de dimineața.

Conferințele.

Întâiul conferențiar e dl profesor *Dr. Ion Radu* dela Brad. D-sa vorbește despre **lectura științifică la noi** și spune cam următoarele:

Cu răspândirea îmbucurătoare a gustului de citit la noi câțiva bărbați de știință au socotit sosită vremea să dea cetitorului nostru laic lectură potrivită și din domeniul științelor, cum de atâta vreme au făcut-o aceasta popoarele din Apusul Europei. D. *Țițeica* și *Longinescu*, prof. univ. în București au întemeiat prima revistă română de popularizare a științelor la 1904, cu un cuprins variat, interesant și foarte instructiv. Iată la întâmplare câțiva articoli: O expediție la antartice, Ceva despre inteligența animalelor; Planeta Halley, Torpila și torpilorul; Toporașul. Crearea și transmutarea elementelor etc. etc. Toate lucrările sunt scurte, clare, accesibile ori cărui cărturar.

Dl *A. Lazărescu* a întreprins editarea unei biblioteci științifice pentru tinerime. Aceste broșurele sunt traduse, ori prelucrate din cele mai bune scrieri de asemenea natură din literatura franceză. Limba e ca totul lipsită de franțuzisme, cari mișună în multe din scrierile fraților noștri din Tară.

La noi în Ardeal *Gavril Todică* stăruie de ani cu însuflețire și zel de admirat pentru îndrumarea publicului nostru la citirea scrierilor de popularizare a științelor, dându-ne câteva lucrări pozitive de cuprins științific.

Temeinicia cunoștințelor și bogăția limbei, cu care-și îmbracă d. *Todică* scrierile sale îi asigură un loc de cinste între scriitorii noștri. D. *Todică* își pusese de gând să ne dea o întreagă serie de studii științifice. În anul 1910 și 1911 au și apărut volumele făgăduite (câte 4), în anul al treilea însă numai o broșură, pentru că lucrarea a poticnit, lovindu-se de nepăsarea publicului.

Reviste maghiare oferă dlui *Todică* onorare frumoase pentru articolele sale, nouă ni le dă de cinste, cu dragă inimă românească, numai să iasă „spesele simțitoare de tipar”. În timpul din urmă, începe să-i vină sprâjn, de unde ne-am fi așteptat mai puțin, dela industriașii noștri și astfel e nădejde, că lucrarea va da naștere.

Un însuflețit răspânditor al științelor avem în d. *I. Corbu* din Bistrița, care scrie pagini de vulgarizare în revistele „*Natura*” și „*Orion*” și ne-a dat admirabilul volum „*Ad Astra*”. D. *Corbu* cu însuflețirea și căldura, ce străbate scrisul său, răpește cu sine pe omul laic și-l ridică la înălțimi ametoitoare unde simte o adevărată fericire, că s'a putut ridica și el așa de sus.

Cele mai multe capitole din cartea dlui *Corbu* se pot citi tot atât de ușor, ca și un roman cu *Sherlok Holmes*, ori *Crimele Parisului*, cu deosebirea numai, că pe când acestea ruinează, acelea înalță și curățește sufletul.

În anii din urmă tot mai des aflăm în „*Luceafărul*” câte o lucrare din sfera științelor naturale, că nu ști s'o clasificăm între scrierile științifice, ori mai curând în al celor beletristice. (Legenda funigilelor. Biografia unui melc. Condamnați fără vină ș. a.). D. *V. Stanciu* — căci de scrisul său e vorba — e atât de familiar în lumea animalelor, plantelor și a petrilor chiar, încât, când se coboară la ele, toți și toate se mișcă, îl încunjură, parcă-i cer vești din lumea noastră, dându-i și ele cu atâta inimă deschisă știri din lumea lor. Avem nădejdea, că urmând în chipul acesta, când ne va da volumul, vom avea o operă, ce se apropie, ca valoare artistică de „*România pitorească*” a măestrului *Vlăhuță*.

O muncă folositoare, în direcția aceasta e a dlui *T. A. Blaga* în „*Foaia interesantă*” și a dlui *Al. Borza* în „*Foaia școlară*” din Blaj.

Precum vedem, condeele destoinice a infiripa o vigoasă literatură de popularizare a științelor nu ne lipsesc. Lipsesc însă încurajarea și sprijinul publicului.

La o stare înfloritoare numai cultivându-ne în toate direcțiile putem nizi.

Dacă vrem să ieșim din fașele copilăriei, ce le-am purtat atât de mult și să ne trezim în veacul electricității, în care trăiește lumea de azi și mai ales dacă neamul nostru niziște la un rol conducător, ce zilele noastre i-au hărăzit între popoarele din orientul Eu-

ropei, atunci trebuie să pricepem și noi pe modestii noștri *Franklini* și să-i urmăm.

Urmează dl profesor *Dr. Silviu Dragomir* dela Sibiu. D-sa vorbește timp de un ceas despre următoarele:

Pământul, pe care din vremuri străvechi a fost așezată *Orăștia*, purta odinioară numele de „pământ crăieșesc”. Compatrioții noștri sași îl numeau însă „pământ sășesc” — vrând prin aceasta să arate și dreptul lor exclusiv de proprietate asupra acestui unghiu din pământul Ardealului. Să fi avut ei drept? Istoria ne demonstrează, că afirmațiunea aceasta a lor nu este prin nimic justificată. Cât privește trecutul *Românilor* din *Orăștie*, se prezintă ca și în alte părți, sub îndoit aspect. O pagină luminoasă găsim în fiecare veac. Numele lui *Ștefan „Olachus”* a rămas neuitat în aceste părți. El se putu avânta cel dintâi la o importanță mai mare, fiind ales de „*Jude regesc*” în acest oraș. Fiul său *Nicolae*, ne-ar fi făcut și mai mare cinste, dacă și-ar fi adus aminte de neamul, din care a eșit. Peste aproape două veacuri în revoluția lui *Rákoczi* *Românii* din *Orăștie* au ridicat un steag sub conducerea lui *Marcu Hățăganu*. Iar în cele două veacuri din urmă istoria *Românilor* din *Orăștie* este strâns legată de toate mișcările românești. De altă parte are *Orăștia* și alte pagini serise cu slove mărunte cu munca asiduă de veacuri a poporului nostru. O viață românească a pulsat aici și cu toate acestea sunt unii, cari ne contestează drepturile pe acest „pământ crăieșesc”. Analizează apoi diploma *andriană* și celelalte privilegii ale *Sașilor*, arătând rolul *Românilor* pe „fundus regius”. Situațiunea noastră în loc să se ameljoreze, s'a făcut tot mai nesuferită, pretutindenea în Ardeal, și așa și între *Sași*. Au încercat să ne ia toate drepturile și unde puteau, să ne facă iobagi. În cele două scaune filiale, ale *Tălmaciului* și *Săliștii* nu au isbutit. N'au putut să înfrângă rezistența conștientă a *bravilor „Mărgineni”*. Au isbutit însă în *ținutul Rodnei*, unde mână în mână cu cereurile dela putere, i-au despoiat pe *Români* de drepturile și averea lor. În satele românești din jurul *Sibiului* și a *Orăștiei* încă au făcut, fără rezultat, aceasta încercare. Arată, pe scurt, tendințele manifestate mai nou de *Sași* prin condeii *Archivarului Georg Müller*, espunând istoricul acestor tendințe sășesti. În veacul *XVIII* s'a desfășurat o continuă luptă între *Români* și *Sași*. Isgonirea *Românilor* din scaunul *Sibiului* în 1776 și escluderea lor în scaunul *Orăștiei* dela proprietatea unor fășii de pământ, la cari aveau drept, sunt pilde grăitoare pentru spiritul, ce-i însuflețea pe *Sași*. Bunul, umanul și singurul nostru patron în toate vremurile, *Împăratul Iosif II*, ne-a ocolit față de ei și a căutat să ne facă dreptate. Rezumând încă odată argumentele, cari vorbesc pentru dreptul istoric al *Românilor* pe pământul crăieșesc, conferențiarul încheie cu dorința, ca toți să ne năzuim a ne apăra, ca și părinții noștri, drepturile, cari le-am avut odată și la cari trebuie să ținem.

Conferențiarul sunt viu aplaudați și felicitați.

Comisia pentru înscrierea membrilor.

Trecându-se la desbaterea punctelor rămase de dinainte de amiază, ia cel dintâi cuvântul așezat și simpaticele director al „*Ardelenii*”, d. *Dr. Octavian Sglimbea*, ca raportor al comisiei pentru înscrierea membrilor noi.

După poezie vine proza — începe dsa, — după idealism materialismul. Rezultatul obținut de comisie e frumos. *Românii* din *Orăștie* se îndoaia la început, dacă în împrejurările actuale grele vor putea oare să răspundă așteptărilor. S'au făcut înscrieri încă înainte de adunarea generală cu săptămâni întregi și s'a făcut o întinsă propagandă atât prin presă, cât și dela om la om. Iată și rezultatul elocvent:

Membrii noi.

Fundatori:

Dr. Ioan Popu, *Orăștie*, medic. *Casina română*, *Orăștie*.

Pe viață:

Dr. Romul Dobo, medic, *Orăștie*. *Dr. Cornel David*, medic, *Orăștie*. *Ioan Moța*, preot, *Orăștie*. *Reuniunea economică, Orăștie*. *Reuniunea de înmormântare, Orăștie*. *Dr. Augustin Deac*, avocat, *Orăștie*. *Dr. Petru Puican*, avocat, *Bozoviciu*. *Dr. Octavian Sglimbea*, dir. de bancă, *Orăștie*. *Dr. Sever Orbonaș*, avocat, *Orăștie*. *Leo Bohățel*, inginer, *Orăștie*. *Nicolae Opincar*, măce-

lar, *Orăștie*. *Iosif Petean*, protopop gr.-cat., *Orăștie*. *Ioan Lucăcel*, învățător, *Orăștie*. *Petru Lula*, preot gr.-or. *Bobâlna*. „*Cugireana*”, inst. de credit, *Cugir*. *Constantin Balcu*, director școlar, *Orăștie*. *Cornel Demete*, farmacist, *Orăștie*. *Constantin Olariu*, întreprinzător, *Cugir*. *Dr. Ștefan Chirilovici*, avocat, *Ilia*. *Nicolae Popovici*, preot gr. cat. *Clb. „Geogeană”*, inst. de cred., *Geoagiu*. *Nicolae Todea*, preot gr.-or., *Babșa*. *Iosif Stupineanu*, protopop gr.-cat. *Geoagiu*. *Dr. Ioan Elekes*, medic, *Sebeșul-sășesc*. *Nicolae Borzea de Vist*, protopop, *Făgăraș*.

Ordinari total 77 de inși. Ajutători, total 114 inși, *Alexandru Florescu*, proprietar în *București*, contribuie cu 100 cor.

Un dar emoționant.

Din vânzarea de flori pentru monumentul *Aurel Vlaicu* 299 cor., colectate de damele și domnișoarele din *Orăștie*.

Rezultatul din încasările dela hoteluri, unde s'au luat de orice consumație neînsemnate plusuri, numai mâne se pot constata, și se va cvita pe cale ziaristică. **Încasare totală 7197 cor.**

D. Sglimbea este viu aplaudat.

Președintele: Mătușește orășticienilor. Anunță apoi că cu ziua de azi

expiră mandatele tuturor membrilor din comitet. E recunoscător pentru încrederea ce i s'a dat comitetului în acești trei ani de modestă activitate.

Urmează:

Alegerea noului comitet.

Raportorul comisiei de candidare, protopopul *Ion Teculescu* rostește un cuvânt de caldă apreciere a zelului dovedit de comitet. Comitetul a lărgit orizonturi și ne duce cu putere înainte. Propune realegerea întregului comitet după cum urmează:

Președinte *Andrei Bârseanu* (vii și prelungi ovații.)

V.-președinte: *Dr. Vasile Suciu* (ovații).

În comitet: membri ordinari: *Dr. Il. Pușcariu*, *Partenie Cosma*, *Nicolae Ivan*, *Dr. N. Bălan*, *O. Goga*, *Dr. I. Lupaș*, *Dr. O. Rusu*, *N. Togan*, *Ioan F. Negruțiu*, *G. Precup*, *I. Agârbiceanu*, *O. Tăslăuanu*.

Membrii suplenți: *Dr. V. Bologa*, *Dr. El. Beu*, *Dr. L. Borcea*, *Dr. Ioan Rațiu*, *Arsenie Bunea*.

D. Teculescu încheie urând ca *Dumnezeu* „să ni-l țină viguros pe d. *Bârseanu*” în aceste vremuri de mare luptă culturală, (I se fac ovații dlui *Bârseanu*).

A. Bârseanu: Spune că deși în timpul proxim va fi împiedecat, va da toată puterea sa de muncă *Asociațiunii*. (Aplauze.)

Dr. Vasile Suciu: Promite, că dacă în trecut a fost mai puțin liber de cum dorea, în viitor va avea ocazie să facă cu atât mai mult. (Aplauze.)

Adunarea viitoare.

D. O. C. Tăslăuanu citește adresa despărțământului *Năsăud*, care invită pe anul viitor acolo *Astra*.

D. Bârseanu: *Năsăudenii* au în anul viitor să serbeze jubileul de 50 de ani de existență al gimnaziului. Trebuie să ne arătăm și noi recunoștința față de grănitari, primind cu însuflețire invitațiunea lor.

Sfârșitul adunării.

Președintele încheie ședința, zicând că a avut parte de momente înălțătoare și dacă nu venea vestea năpraznică a pierderii celui mai iubit fiu al ținutului, adunarea era să fie dintre cele mai vesele. Totuși serbările nu vor rămânea fără urme. Mulțumește comitetului organizator, care în frunte cu d. *Vlad* învrednițește cea mai viie recunoștință. Trăiască *Orăștienii* și conducătorii lor (Furtunoase aplauze.)

Răspunzând, d. *Dr. A. Vlad* spune că

moartea distinsului fiu al ținutului a tulburat armonia clipelor, dar am avut convingerea că un popor, care a putut să dea astfel de fiu vrednic civilizației, e menit să meargă în frunte. Să aducem jertfe crescând și ne vom atinge ținta. (Aplauze).

Sufletul serbărilor.

Se cuvine, de încheiere, să remarcăm și din parte-ne zelul frumos al comitetului organizator. Alături de d. Vlad, a umuncit cu un entuziasm frumos îndeosebi dd. *Dr. Octavian Sglimbea*, secretarul serbărilor, *Nic. Branga* organizatorul splendidului conduct etnografic, *Adrian Cristea*, președintele meseriașilor, *Dr. Romul Boca* președintele secției pentru primirea oaspeților,

apoi părintele *Moța, S. Bornemisa* și întreaga pleiadă a tinerimei însuflețite din acest oras. Recunoștință lor.

Seara s'a dat — la insistența publicului — a doua oară concertul de ieri. Oaspeții vor duce în toate părțile vești frumoase.

Expoziția.

A fost din cele mai frumoase din câte s'au putut vedea în Ardeal.

Constă din secția industriașilor aranjată de președintele *Adrian Cristea* funcț. la Ardeleana și *Ioan Ciontea* șef tipograf în Orăștie.

Secția atelierului de țesătorie a fost aranjată de doamna președintă văduva *Victoria Dr. Erdélyi* și dsoara conducătoare a atelierului *Victoria Barițiu*.

Secția țesăturilor țărâncelor de pe sate din jur aranjată de doamnele *Aurelia Boldea*, *Maria Domșa*, *Maria Moța*, *Hedviga*, *Dr. Muntean*, *Ana S. Vlad*, *Maria Branga*, *Lucreția S. Damian*, și dsoara *Valeria Ștefănescu*. Vom reveni.

* *Vătaf la conduct etnografic Nicolae Branga* funcț. la Ardeleana.

AUREL VLAICU.

Cum a murit Aurel Vlaicu.

— Amănunte. —

Arad, 17 Septembrie.

Tragica moarte a primului aviator român, a produs o adâncă impresie și nespūsă durere în toate ținuturile locuite de Români. În toate părțile nu se vorbește decât de această catastrofă care e un doliu național.

Toți regretă moartea lui Vlaicu al cărui nume va rămâne neperitor și va fi înscris cu litere de aur în cartea neamului.

Iscusitul aviator — după cum ni se comunică din București — a lăsat în hangarul său dela Cotroceni 3 aparate în construcție, comandate: unul de ministrul român de război, iar celelalte de Români din Ardeal. Câte trele erau de 80 cai putere, cu câte două locuri.

Acum câteva zile întrebând un ziarist pe Vlaicu dacă speră că în toamna aceasta să zboare cu ele i-a răspuns că cel mai târziu pe la începutul lunii Octomvrie câteși trele aparate vor sbura. „După ce mă voi convinge că aparatele sunt așa cum vreau, voi începe a forma piloți din ofițerii armatei noastre, între care primul va fi d. sublocotenent *Negel*, care are mare încredere în aparatul meu”, își sfârși Vlaicu spusele.

Dar moartea, l'a împiedecat să-și realizeze aceste frumoase proiecte.

Plecat din București, Sâmbătă la orele 3 și jumătate p. m., Vlaicu a luat direcțiunea Ploieștilor. Deasupra orașului a făcut pe mii de oameni, ca alte ori, să treacă prin minute de adevărată teamă pentru viața curajosului inventator.

Vlaicu era urmărit cu automobilul de d. *Nedelcu* și de mecanicul pe care îl avea la Cotroceni.

Ei nu au putut vedea însă cum s'a petrecut nenorocirea, din cauză că Vlaicu pornise cu mare viteză dela Ploiești. De acolo a plecat înainte și după informații culese a aterizat în apropiere de Buda, la 10 klm. de Ploiești și departe, de locul căderii, cu câțiva kilometri. Acolo, Vlaicu a coborât pentru a lua benzina, și apoi, fără să își cerceteze aparatul, cum făcea totdeauna înainte de a porni în sbor, a plecat înainte.

Nu știa nefericitul că se urcă pentru ultima oară în nacela aparatului, cu care cucerise de atâtea ori lauri neperitori.

Aparatul.

București. — Căderea trebuie să fi fost foarte puternică. Lăsând la o parte că totul a fost complet distrus: aripile, echilibrul, „fuslage”-ul, dar felul cum a fost găsit motorul, ne poate lămuri perfect puterea cu care a fost izbit aparatul de pământ.

Motorul — „Gnome” 50 de cai — avea unul din cilindre îngropat complet în pământ și două lipite unul de altul prin lovitură, deși distanța între două cilindre este de 30 de grade.

Capota era complet sfărâmată și turtită în laturea dreaptă, pe care parte a avut loc căderea, — volanul rupt, aripile frânte, pânza și sârmele rupte și tubul de aluminiu frânt în formă de Z turtit.

Modul cum a fost găsit aparatul lasă să se presupună că s'ar fi rupt o aripă, — accident fatal în toate cazurile până azi, pilotului, — și că în căzătură a venit întâi coada și s'a lăsat pe dreapta.

Elicea din față a suferit mai puține stricăciuni, se recunoaște perfect, pe când cea din urmă e complet distrusă. Bucăți de elice, chei și instrumente, au fost răspândite pe toată măriștea.

Câteva picături de sânge numai pe partea lăuntrică a capotei.

Aflăm că Vlaicu aterizase în com. Buda, la 20 klm. distanță de locul accidentului. Aici, cerând un coniac, i-a căzut sticla din mână. Un țaran i-a zis atunci: „Semn rău, domnule.” Vlaicu i-a răspuns: „Dacă m'ași lua după semne, n'ași mai sbura niciodată.”

Punând motorul în mișcare Vlaicu își luă iar sborul.

La locul accidentului privirea ne fu atrasă de o șurupelniță și puțin humbac. Nu cumva va fi voit în sbor să repare o stricăciune și, pierzându-și echilibrul, a căzut?

E inadmisibil să fi căutat a aterisa după parcurgerea a 20 klm. între Buda și locul dezastrului și mai cu seamă într-o poziție foarte primejdioasă, valea Prahovei fiind la 60—80 metri depărtare.

Aghiotantul regal locot. colonel Anghelescu, a deșus trei jerbe de flori din partea familiei regale, exprimând în acelaș timp familiei lui Vlaicu, regrete din partea M. S. regelui.

Suveranii români la locul catastrofei.

Câmpina. — *Duminecă la orele 5.40 d. a. MM. LL. regele și regina au trecut într'un automobil prin Câmpina spre Bănești la locul catastrofei, iar după 30 de minute s'au înapoiat la Sinaia.*

MM. LL. erau urmate de d. Villy Georgescu dela siguranța generală.

Sosirea în București a părintelui lui Vlaicu.

București. — *Martī dimineața au sosit în București tatăl și fratele lui Vlaicu. Ei au primit vestea nenorocirei la Orăștie unde se duseseră să iee parte la serbările naționale organizate acolo.*

Dela Orăștie la Predeal s'au făcut pretutindeni familiei lui Vlaicu calde manifestări de simpatie; toată lumea ținea să-și exprime durerea pricinuită de moartea ilustrului aviator. Martī la orele 11 jum. dim. tatăl lui Vlaicu a fost primit în audiență de d. ministru de război.

În camera No. 17 dela hotel Enescu, unde locuia Vlaicu, am găsit pe „*Neica Dumitru*”, un om bătrân cu ochii foarte vii, mărunt de statură, dar înzestrat cu o mare doză de bun simț. Pe fruntea lui largă, luminoasă, suferința celor 24 ore de durere și trudă săpase o brazdă adâncă.

— Am venit să-mi văd feciorul, că-i tot scriam că vreau să viu și eu la București. Da' mi-a trimis vorbă că va veni el în curând să mă aducă și mă va primi în casele lui... Acum și-a făcut casă, iar nouă ne lasă amarul și jalea pe care nu le vor mai putea duce oasele noastre trudite...

— I-au scris din Orăștie să vină la serbări, dar a răspuns că nu poate, că-i foarte ocupat... Voia să vină nevestit, când va ieși lumea dela biserică. Doamne, Doamne, de ce n'ai cruțat pe robul tău, de ce nu s'a întâmplat să fiu eu aici, că nu-l lasăm să plece...

— Acum doi ani, la Sibiu, voia din nou să treacă muntii, dar nu l'am lăsat pentru nimic în lume... știam că se prăpădește.

Toată lumea îmi spunea că eu sunt cel mai fericit tată, dar în sufletul meu mă gândeam: „Nu da Doamne nici unui părinte fericirea mea!” Că veșnic aveam un sloi de ghiată la inimă...

— Am trimis vorbă și măică-si, dar n'am adus-o cu noi... La ce să-l mai vadă și ea „chilăvit”.

Când am apucat pe aleea din curtea spitalului militar, bătrânul a exclamat îndurerat: „fiul meu, fiu meu, la ce a venit el în țara românească”...

În capelă a căzut peste cosciugul fiului său și n'a mai spus o vorbă. Numai ochii aceia mari și stinși de durere vărsau șiroaie de lacrimi.

Vlaicu zăcea între flori, cu „*Steaua României*” pe piept. Fața îi era senină și pe buze îi împietrise un zâmbet... Îți face impresia că doarme.

D. Dr. *Lupu*, medicul primar al județului Ilfov, unul dintre cei mai devotați preteni ai defunctului, a trimis dlui *Dr. Vlad* următoarea telegramă extra urgentă:

„**Răspundeți dacă doriți înhumarea osemintelor în Ardeal și veniți imediat. Am luat toate măsurile. În cazul când va fi înmormântat aici, aduceți și pe mama lui Aurel. — Dr. Lupu.**”

Scene impresionabile. Tăranii din România jehlesc pe Vlaicu.

Ploiești. — Cei cari, au fost Sâmbăta la locul unde s'a întâmplat catastrofa aeroplanului Aurel Vlaicu, spun că se adunase acolo o mulțime imensă de orașeni și săteni. Din ochii tuturor, curgeau șiroaie de lacrimi. Scenele cele mai mișcătoare s'au observat la țărani. Dela mic până la mare, țărancele, țărani și copii, jehleau cu foc sfârșitul tragic al lui Vlaicu. Ei cunoșteau și simpatizau pe cel dispărut, din ziare.

Când au sosit la față nenorocirii d. Luca Elefterescu, prefectul județului, C. Nottara, procuror și maior S. Șoiculescu, comandantul companiei de jandarmi, au fost atât de emoționați, încât nu și-au putut stăpâni plânsul.

Cum aeroplanul a fost lăsat pe loc, Duminecă a fost un mare pelerinaj la kilometrul nr. 28 pe șoseaua dintre Bănești și Câmpina. Din toate părțile s'a îngrămădit lume, pe jos, cu trăsurile; sau cu automobilele.

Deasemenea o lume imensă a ținut să vadă cadavrul lui Vlaicu, depus în camera mortuară a infirmeriei societății „Steaua Română”, din Câmpina.

În orașul nostru, se discută numai despre catastrofa întâmplată lui Vlaicu.

București. — Din Bărbătești (Gorj) s'a primit următoarea telegramă:

„Moartea prea timpurie a aviatorului Vlaicu ne-a umplut inimile de o mare durere. Patria pierde un entuziast naționalist și un aprig muncitor și inventator pe tărâmul aviației române.

Dumnezeu să conducă destinele acestei țări spre realizarea idealului ce a călăuzit pe acest înimos român, pe drumul căruia și-a găsit tragicul sfârșit.

Impărtășim nemângăiatei familii cât și aviatorilor români cele mai sincere și călduroase condoleanțe.”

(ss) Ioan Lascu, sublocot., I. Carțianu, Ion N. Opreșescu și I. Popescu.

Venezii și Vlaicu.

București. — *Corespondentul din Viena al ziarului „Adevărul” telegrafiază următoarele:*

Vestea morții lui Vlaicu, publicată în zărele vieneze, a produs o adâncă impresie întru că Vlaicu era cunoscut aici din meetingurile aviatice din anul trecut, când îndrăznețul aviator și-a făcut o popularitate extraordinară devenind copilul răsărit al Vienii.

Specialiștii îi laudau calitățile aparatului iar publicul cel mare admira eleganța sborului care da iluzia unei jucării savante, nu a unei mașini purtate în aer de o mână omenească.

Presa de aci și corespondenții ziarelor străine, au articole pline de elogii.

Se menționează însă și intrigile de culise al căror obiect a fost Vlaicu, intrigi cari au influențat pe cei cari în primul rând ar fi trebuit să-l răsplătească și arată că publicul în schimb i-a arătat un entuziasm nemărginit.

Mulți ofițeri austriaci au declarat că din punctul de vedere militar aparatul lui Vlaicu, e cel mai bun și chiar s'au auzit glasuri cari regretau că aeroplanul va servi armatei române și nu armatei austro-ungare.

Astăzi vară, cu prilejul săptămânei aviatice, nevenind Vlaicu, publicul i-a arătat că nu-l uită, exprimându-și regretul de a nu-l vedea și învinuind comitetul organizator de a nu-l fi atras.

Toate acestea se reamintesc astăzi formând obiectul discuțiunii generale.

Telegrama regelui Carol.

București. — Drept răspuns la telegrama trimisă de d. Dr. C. Nedelcu Maj. Sale regelui Carol, în care îi face cunoscut accidentul mor-

tal întâmplat, d. Nedelcu a primit următoarea telegramă:

Groznică nenorocire, care a răpit neamului pe unul dintre cei mai iscusiți și viteji fii ai săi, a îndurerat adânc pe MM. LL. regele și regina. Din înalt ordin rog să prezentați familiei sentimentele de adâncă părere de rău a Maj. L. L. regelui și reginei pentru marea pierdere suferită.

Adjutant Angelescu.

Cum va fi înmormântat Vlaicu.

Dela ministerul român de război ni se comunică următoarele:

„Conform ordinului ministerului de război, am onoare a face cunoscut că onorurile militare funebre convenite decedatului aviator Vlaicu Aurel, se vor da astfel:

Miercuri, 4 Sept. v. a. c. la orele 4 p. m. se vor afla la biserica Sf. Gheorghe Nou, unde se găsește depus corpul defunctului, următoarele unități de trupe și ofițeri:

1. Un pluton, muzică și toți gornistii din regimentul Mihai Viteazul No. 6, sub comanda unui locotenent din acel corp.

2. Una secție pe jos din regimentul 2 artilerie. „General de divizie Gh. Manu”.

3. Ofițerii și trupa de aviație din batalionul de specialități.

4. Un plutonier și opt oameni călări din regimentul de escortă regală va deschide cortegiul.

La uraniști: Doi căpitani și doi locotenenti din batalionul de specialități (aviatori).

La decorații: Un locotenent și doi sublocotenenti din regimentul 4 Ilfov No. 21.

6. Corpurile mai jos notate, vor trimite fiecare câte o delegație compusă din 1 căpitan, 1 locotenent și 1 sublocotenent:

Regimentul Mihai Viteazul No. 6, regimentul 4 Ilfov No. 21, regimentul 2 artilerie „General de divizie Gh. Manu”, regimentul 10 artilerie, regimentul 4 roșiori, regimentul 9 roșiori, regimentul de escortă regală, regimentul 3 călărași, regimentul 1 artilerie de cetate, batalionul 1 pioneri, batalionul 2 pioneri, batalionul pioneri cetate, batalionul 2 vânători „Regina Elisabeta”, batalionul 6 vânători, divizionul 2 obuziere și batalionul de căi ferate. Toți acești ofițeri vor primi ordine și vor fi aranjați de către căpitanul Polimeride Gh., adjutantul pietei.

7. Compania jandarmi București va trimite 1 plutonier și 8 oameni, cari vor merge la dreapta și la stânga carului mortuar, și patru oameni la cimitirul militar.

8. Escadronul 2 tren va trimite în ziua mai sus menționată la orele 3 și 30 p. m. la biserica Sf. Gheorghe Nou, carul mortuar înhamat cu șase cai și conducătorii necesari, sub comanda unui sergent, fiind însoțit de un mehanic sau tâmplar cu unelte necesare pentru a fixa sicriul pe car.

9. Trupele se vor conforma articolelor 205, 206, 208, 222 și 224 din regulamentul asupra serviciului în garnizoană.

10. Ținuta de ceremonie în tunici pentru toată parada (infanteria cu bocanci, ofițerii din toate armele cu pantalonii în cisme).

11. Parada se va comanda de către căpitanul Paraschivescu Ștefan din batalionul de specialități, comandantul școlii de aviație.

12. După serviciul divin, cortelul funebru va pleca dela biserica Sf. Gheorghe Nou la cimitirul militar, unde se va îngropa corpul defunctului.

13. Locot.-colonelul Mihail D. Ștefan comandantul batalionului de specialități și corpului de aviație militară va ține o cuvântare.

14. În timpul când se va coborî corpul defunctului în groapă, căpitanul Popovici și locotenentul Protopopescu Ștefan dela școala de aviație, fiecare în câte un aeroplan vor sbura deasupra cimitirului militar.

15. Toți ofițerii cari vor asista la această înmormântare, vor fi în ținuta de ceremonie în tunici cu pantalonii în cisme.

16. Numele ofițerilor rânduiți la uraniști, deco-

rații și delegații se vor raporta comendurii până în ziua de 3 Septembrie a. c. orele 10 dimineata. Comandantul Pietei București,

General A. Sococ.

D. general Hârjeu, ministru de război, a hotărât ca înmormântarea rămășițelor pământești ale regretatului Aurel Vlaicu, să fie făcută pe cheltuiala ministerului de război.

În jurul morții lui A. Vlaicu.

— Spicuri din ziarele din România. —

„Adevărul”: Corpul lui Vlaicu a fost adus în București. În numele tuturor aceluia cari au cunoscut pe Vlaicu, în numele aceluia cari au mai numeroși, cari au urmărit pas cu pas cariera glorioasă a aviatorului transilvănean și cari își legaseră par'că o parte din speranțele lor naționale de izbânzile lui, în numele tuturor celor loviți și îndoliați de moartea brutală, neașteptată și tragică a celui dintâi și celui mai îndrăzneț aviator român, propunem guvernului să urmeze cerința generală a țării și să facă lui Vlaicu funeralii naționale.

Ca în zilele de doliu obștesc propunem tuturor locuitorilor capitalei, ca în ziua înmormântării lui Vlaicu, să înalte pretutindeni, dela palate până cele mai umile case de muncitor, drapele cernite.

Și facem o ultimă propunere, tuturor locuitorilor țării, să contribuiască în măsura putinței lor, la ridicarea unui monument care să eternizeze în bronz nu numai figura iubită a lui Vlaicu, dar toate năzuințele noastre naționale din zilele grele de azi.

Monumentul să fie așezat la granița țării, la Predeal sau aiurea, dar cu fața spre Transilvania, pe care dacă Vlaicu n'a putut s'o treacă în sbor, o trec zilnic inimile noastre.

„Înainte” scrie: Cu un vagon de marfă a fost adus în capitală trupul celui care sfidase de atâtea ori văzduhul și prudenta comodă a noastră a celor cari nu înțelegem să ne despărțim de pământ.

Și țărâna va înghiți lacomă pe cel care o disprețuise și spintecase tainele cerurilor.

Vlaicu se ducea în Ardeal pentru a șterge o clipă cu îndrăzneala lui trufia învinsă a munților, cari separă factice și nu țârmuresc decât pe cei ce nu știu să se înalte. Și în clipa când îndrăzneala lui surădea biruitoare vârfulor de munți cari încercau zadarnic să-i atie calea luminoasă ce se desfăcea limpede înainte-i, o vătămare neprevăzută, neînsemnată și stupidă a mașinei care închisese în făurirea ei încă o taină furată firii, — și Vlaicu se prăbusea învins la pământ care-l primea lacom de răutatea atotputerniciei lui disprețuite.

Vlaicu era unul din exemplele care înaltă speța umană. În vreme ce noi ceilalți, rămăneam aici în comodul celor ce știm și am văzut: cu satisfacțiile, cu glumele ori cu teama noastră îmbelșugată, Vlaicu se ducea sus ca un sol prevestitor al lumii în care cerul va fi mult mai departe decât îl vede astăzi șfiala noastră lașe.

Cu Vlaicu am însemnat încă o biruință a sufletului românesc. Viața lui și opera lui sunt atât de glorioase pentru istoria culturii noastre ca și viața — dusă în cafenea — sau volumul de versuri — premiat de Academie — al unui poet sărbătorit.

Vlaicu nu s'a bucurat totdeauna de recunoșterea celor ce aveau îndatorirea să-l știe și să-l ajute.

Ne amintim că acum câțiva ani la meetingul internațional de aviație, ținut la Viena, piloții străini aveau cu ei o întreagă companie de mecanici, — numai Vlaicu când i s'a stricat mașina a scos singur instrumentele și a dres'o în acclamațiile frenetice ale mulțimei.

Vlaicu era un modest. Pentru el sborul era o necesitate sufletească, cum pentru alții e cân-

Am onoare a recomanda on. public din Arad și din provincie

Prăvălia mea de ghețe, pălării și albituri

precum și totfelul de obiecte pentru modă.

Pi 1351

Mare asortiment în noutăți de toamnă.

Rog sprijinul on. public român.

:: Cu deosebită stimă:

IOAN PINTEA, comerciant de modă p. bărbați
ARAD, str. Deák-Ferenc nr. 4. (vis-à-vis de Li-brăria diecezană.)

Singura prăvălie românească în Arad.

tecul. Cu o aceeaș lipsă de prevedere, de preocupare pentru ce se zice despre el, Vlaicu își împlinea solia unei alte, unei mai vrednice și mai puțin lașe civilizații a lumii.

„Universul” scrie: După moartea locotenentului Caranda, scris a fost ca țara noastră să plătească civilizației un alt tribut dureros: moartea lui Vlaicu.

Născut în comuna Biniștii din Ardeal, Vlaicu, încă de tânăr, pe când prea puțini se ocupau în Europa cu știința aviației, și-a imaginat un aparat de sburat. Având oarecari cunoștințe de inginerie, Vlaicu a plecat în Germania unde și le-a desăvârșit, punându-le apoi în serviciul realizării idealului său.

Cu toate că a avut de luptat cu multe greutăți, cu neîncrederea celor mari și cu invidia semenilor săi, nu s'a descurajat o clipă și și-a urmărit cu tenacitate visul pentru izbândirea căruia a și murit, în momentul când era să aibă și consacrarea glorioasă a străinătății. Se știe că Vlaicu trata cu o societate din Londra vânzarea invenției sale.

Sosit în țară, Vlaicu reușește să-și construiască aparatul la arsenalul armatei și devine, formându-se fără a lua lecții dela cineva, un excelent pilot. Sborurile lui din ultimul timp, vor rămâne celebre. Cu o surprinzătoare nepăsare executa virajuri cari încemeneau pe cei mai iscusiți piloți. Se poate spune că Vlaicu era unul din cei mai temerari aviatori. Și această temeritate i-a cauzat sfârșitul atât de tragic, plâns de o țară întreagă, de neamul românesc întreg. În ultimul timp Vlaicu fusese distins de M. Sa regele cu ordinul „Steaua României.”

În timpul campaniei noastre în Bulgaria, semnele aviator a adus armatei servicii neprețuite prin recunoașterile ce le-a făcut. Superbele sale sboruri prin defileurile Balcanilor vor rămâne neșterse în amintirea ostașilor noștri.

Vlaicu a murit în culmea gloriei sale și un neam întreg îi va purta doliul. Numele lui va rămâne scris cu litere de aur în istoria aviației din secolul al XX-lea.

„Adevărul” de ieri scrie: În capul acela frumos și simetric al aviatorului, în ochii aceia fosforescenți de inteligență a purtat întreg complexul planurilor sale de nimeni cunoscute. Iar invențiile lui rămase neisprăvite, vor rămâne stinghere și nu se va găsi nimeni să le sfârșească, căci taina lor coboară în mormânt împreună cu lumea trudită a celui ce a născocit cea mai strălucitoare creațiune românească. Pasărea măiastră nu-și va mai lua nici odată sborul ei va aștepta sdrobotită pe stăpânul plecat să nu se mai întoarcă, iar noi vom ridica zadarnic brațe spre ceruri, cerând să ne trimită un alt crainic tânăr în locul celui plecat.

A murit cel mai bun și mai tânăr fiu al Ardealului. A murit „șoimul” fulgerat de lumina orbitoare a soarelui spre care se repezise într'un avânt nebun să-și smulgă strălucirea, și a căzut cu zămbetul pe buze, cu pumnii strânși, ca un erou cuceritor. În rotirea lui vertiginoasă prin zările albastre gustase farmecul nemărginirii și smulsese nimbul veșniciei de pe fruntea lui Chronos. Prin văile umbrite ale Ardealului, va cânta din nou buciim de jale și țara noastră robită își va jeli fiul înstrăinat și pierdut. Va jeli toată suflarea pe uriașul zdrobotit, pe șoimul a cărui faimă răsbătuse tot pământul românesc și va fi o clipă de desneajde mare când îl vor cobori în mormânt.

Ne vom întreba de mai cresc stejari în pământul sărac al Ardealului și-i vom păzi să stea acasă, căci la noi furtunile-s mai năpraznice și sufletele primitoare mai rare. Or poate cei doi țărani bătrâni ce i-am văzut azi dimineață în fața unei „Case de cetire” unde era expusă fotografia lui Vlaicu înconjurată de o flamură neagră, aveau dreptate când spuneau:

„A fost cel mai bun dintre noi și Dumnezeu ni l-a luat. Că așa se cădea. Când aduci jertfă Domnului, trebuie să-ți jertfești grâul cel mai bun. Ni l-a cerut, l-am dat; să-ți fie țărina ușoară și somnul lin”.

În vorba lor înțeleaptă am găsit adevărul. Era cel mai bun dintre noi.

„Minerva”: Copilul răsfățat al aerului ca și al întregului neam românesc, a trecut în lumea celor drepti, Aurel Vlaicu, sufletul genului românesc în aviațiune, și-a găsit moartea eroică sub sfărâmurile pasărei lui de oțel ce-și îndrepta sborul spre plaiurile atât de scumpe lui, peste creștetele Carpaților.

Născut din părinți plugari români transilvăneni — Aurel Vlaicu de copil însă plămădise în genialitatea lui planurile sborului uman și a reușit să-și realizeze visul căruia îi datorește pe lângă beția gloriei ce a gustat-o atât de meritos și sfârșitul tragic, dar glorios de Sâmbătă.

Venit în țară acum trei ani cu comoara invenției lui, timid dar încrezător în încercările sale, inginerul Aurel Vlaicu a avut de luptat cu indiferența și indolența specifice nouă pentru tot ce este românesc, până ce în sfârșit, voința lui de fier ajutată de sprijinul unor oameni de bine, a învins toate prejudecățile și a dat suflet operei lui geniale ce în curând avea să arunce din sferile senine ale văzduhului aureola de glorie peste întreg neamul românesc.

Mândria acestei glorie a simțit-o vibrând în fibrele ființei tot ce este român.

Aurel Vlaicu după ce ne-a uimit pe noi Români sceptici din regat, a trecut hotarele înalte ale Carpaților făcând să tresalte de entuziasm și admirație pe frații săi transilvăneni din mijlocul cărora s'a ridicat cu toată înălțimea genului său modest și s'a oprit deasupra mormântului lui Ștefan cel Mare, pe plaiurile Bucovinei în marmurite de îndrăzneala și opera inventivă a „Șoimului Carpaților”.

„Epoca”: Vlaicu a murit într'un teribil accident de aeroplan.

Iată știrea care a căzut ca un trăznet în mijlocul nostru, eri pe seară, știre înfiorătoare, al cărei dureros răsunet va arunca jalea în sufletele tuturor românilor.

Numele lui Vlaicu nu numai că era legat de primele încercări de aviație la noi, — dar mai mult decât atât el însemna primul aeroplan românesc.

Cine n'a admirat sborul elegant și mai ales virajile îndrăznețe ale dibaciului pilot care era Vlaicu.

Acest prestigios aviator a cărui semeță energie era obiectul admirației entuziaste a tuturor, — și speranța unor noi și mari succese ale aviației românești, a pierit ca un erou în arena pe care ar fi putut s'o illustreze tot mai mult prin rarile lui însușiri.

În profunda durere cu care împreună cu toată suflarea românească ne înclinăm înaintea resturilor viteazului căzut, ne mângăie doar credința că alți tot atât de bravi, vor continua să sboare mai departe și tot mai sus pe drumul izbândeii și gloriei.

„Acțiunea”: Vlaicu n'a fost numai un om de sport, ci și un om de știință.

El n'a înfruntat cu îndrăzneala sa numai primejdiiile văzduhului, ci și misterele și caprițiile științei, cu o stăruință egalată numai de spiritul său superior și întrecută numai de modestia lui.

În slujba progresului n'a fost la noi un om mai harnic, mai credincios, mai puțin pretentios.

Numai cine l'a cunoscut de aproape pe Vlaicu a înțeles drepturile lui la recunoștința noastră pe cari nu le-a revendicat niciodată.

Ne îndoim că această recunoștință i se va da așa cum i se cuvine. În altă țară, în ziua unui accident atât de nenorocit, s'ar fi subscris sute de mii de lei pentru un monument, pentru o institu-

ție sau pentru un fond care să-i poarte numele și să-i eternizeze sacrificiul vieții în lupta cu forțele uriașe ale naturii.

Căci dacă aviația a avut și vai! cine cutează să crează că nu va mai avea victime la noi? — cu Vlaicu ni se răpește nu numai aviatorul dibaciu, dar inventatorul iscusit, care a știut și la noi și în străinătate să lege numele lui și numele de român, de un aparat excelent și de niște sboruri încoronate cu cea mai desăvârșită admirație și cu cele mai mari distincțiuni în concurență cu rivali pătimași aici, cu rivali celebri aiurea.

Vlaicu intrupa pentru noi aviațiunea.

În sborurile lui vedeam triumful geniului românesc, care străbate toate obstacolele, birue toate greutățile, se înalță peste toate mizeriile.

Când spre sfârșitul unei zile în care se grămădise isbucniri de patimi, intrigi, ticăloșii, în care tot ce e sfânt și mare trecuse prin critica interesată și pismașă ori căror aventurieri perversi, improvizati în censori în loc să umple pușcăriile și ospiciile, când spre sfârșitul unei zile de acestea tresăream la sgomotul aeroplanului și zăream pe Vlaicu, sufletele noastre simteau o ușurare și o alinare, se umpleau de speranțe pentru viitor, de încrederea în virtuțile poporului nostru, în steaua lui care va străluci din ce în ce și va pune în lumină meritul adevărat.

Venit de peste munți, din cercul strămt, dar sănătos al rudelor și prietenilor săi, Vlaicu a vrut par'că să nu restrângă bucuriile succeselor numai la ai săi, ci să le împartă tuturor Românilor de dincoace, unde ei sunt mult mai grăbiți să-și însușească triumfurile decât să le înlesnească...

Și în ziua când, după atâtea victorii, se hotărește să se ridice mai sus decât ori când, să treacă peste Carpați, sfidați pentru prima oară de un bi-ruior al naturii, să se întoarcă în sbor la ai săi, pentru a le înalța moralul în timp de sărbătoare, cade și moare. Moare într'o clipă când n'a putut fi stăpânit decât de două sentimente — cele mai frumoase: succesul țării lui și mângăierea oamenilor lui...

Să-și fie vecinică pomenirea.

În jertfa pe care o plângem cu toții să vedem inevitabila contribuție a sângelui pentru izbânda geniului românesc, iar în recunoștința pe care va trebui s'o concretizăm în marginile posibilității — care să mărturisim că este întotdeauna mai mare decât avântul nostru, cam anemic, — urmașii lui în sfertările pentru asigurarea părții noastre la progresul omeneș să aibă un dig în contra valurilor desneajdii.

La moartea lui Vlaicu.

*Un gând măreț te-a fermecat:
Din strâmta vieții încăpere
Să-ți iai avânt și ți-ai jurat,
Să 'ntreci a șoimului putere.*

*Și te-adoram, mărițe craiu,
Ce domn văzduhului te-ai pus,
Căci și pe noi ne înalțai
În stăpânirea ta de sus.*

*De-acum n'o să te mai vedem
Cum pleci, să 'nvingi nemărginirea,
Și știm, că nu te mai avem
Și ni se 'ntunecă gândirea.*

*Ce grabnic te-a chemat țărina!
Val, jalea noastră nu se curmă,
Gândind la soarta ta, păgână!...
Un neam întreg îți plânge 'n urmă.*

*Privește-ne din zări albastre,
Plecăm genunchii la pământ,
Și lasă lacrimile noastre
Să ude scumpul tău mormânt.*

Teodor Bozeșian.

Atelier modern pentru curățirea hainelor.

Curățire modernă și foarte frumoasă a hainelor de sadă, batist, eponge, pânză etc.

Se primește spre curățire și călcare haine de bărbați.

— Vopsire modernă de haine în culori la modă. —

Knapp Sándor, Arad

Institut de vopsitorie, curățire chimică și spălarea cu aburi a albiturilor.

Local de primire: colțul străzii Weltzer János, vis-à-vis de posta principală. Stabilimentul: str. Magyar-utca nr. 26. — Comenziile din provincie se execută prompt și conștiințios. Ka 1247

INFORMAȚIUNI

Jalea neamului.

Arad, 17 Septembrie a. 1913

Proportii tot mai intense ia jalea, de care e cuprins intreg neamul românesc văzând grozava pierdere ce a suferit prin moartea năpraznică a marelui său fiu Aurel Vlaicu. Și toate manifestările acestea poartă timbrul celei mai intime sincerități. Simțim cu adevărat toți Români că am pierdut ceea ce am avut mai scump și numai în momentele acestea ale durerii se evidențiază în toată mărima sa însemnătatea epocală, pe care a avut-o Aurel Vlaicu în istoria națiunii române. Poate tocmai când scriem acestea rânduri se coboară în groapa rece trupul adoratului nostru șoim și simțul acesta ne pune din nou la grea încercare resemnarea în fața sortii, care a fost atât de crudă pentru oropsitul neam românesc. Câte jefte va trebui să mai aducem, ca să imblânzim acest destin, ce ne bate acum de două mii de ani?

Din toate părțile ni se anunță, că azi la orele 4 d. a. pe când la București se înmormântează eroul națiunii cu funerarii adevărat împărătești prin satele Românilor din Ungaria și Ardeal se trag clopotele bisericutelor strămoșești plângând pe cel dus dintre noi. Acestea puternice manifestații de jale sunt însă pentru noi și mângâiere dulce, căci ele dovedesc sănătatea neamului nostru și puterea sa de viață. Un popor, care astfel știe să prețuiască pe fii săi mari, are menire înaltă în lume și printre lacrimile ce vărsăm ni se strecoară în suflet nădejdea biruinței apropiate.

Tu, martirul națiunii române, dormi în pace, căci chemarea Ti-ai împlinit-o înălțând cugetele noastre spre culmile înalte ale gloriei viitoare, dormi în pace, căci numele Tău rămâne nemuritor în inimile noastre și în ceasul de izbândă el va fi rostit în șirul eroilor noștri liberatori.

Doliul național.

Reuniunea de lectură română din Timișoara din prilejul aniversării a 40-a dela înființarea sa pregătise și anunțase o petrecere pe ziua de 20 Septembrie st. n. Bravii conducători ai acestei reuniuni însă în fața nefericirii naționale indurate prin moartea marelui aviator Aurel Vlaicu și-au ținut de datorință a amâna petrecerea și despre aceasta avizează publicul românesc în cele următoare:

P. T.

Prin aceasta Vă avizăm, că petrecerea, ce am anunțat-o pe Sâmbătă în 20 Septembrie st. n. a. c., în urma morții tragice a martirului națiunii române Aurel Vlaicu, **decretându-se doliul național**, s'a amânat cu 2 săptămâni, **pe Sâmbătă în 4 Octombrie** st. n. a. c. și se va ține atunci tot în sala berăriei Fabrikshof (Gyártelep) din Timișoara-Fabric, seara la 8 oare. Invitări separate nu se mai trimit și Vă rugăm cu tot respectul să luați atunci parte la această petrecere.

Cu toată stima:

Comitetul de lectură română din Timișoara.
P. Minișan, președinte.

Lăudăm pe bravii conducători ai reuniunii de lectură română din Timișoara și sperăm că tot astfel vor face toți Români, cari în timpul celor două săptămâni de doliu național ar fi plănuit vre-o petrecere. În chipul acesta neamul nostru va dovedi, că este vrednic de respectul națiunilor culte.

Condoleanțe.

Alba-Iulia. — Pe celce a înălțat atât de sus mândria și speranța neamului nostru îl plângem din adâncul inimilor noastre.

Români din Alba-Iulia.

[Observăm, că în turneul său din anul trecut marele aviator a avut unul din cele mai mari succese ale sale tocmai în Alba-Iulia în cetatea lui Mihai Viteazul, a lui Horia și a lui Axente Severu. Aici Aurel Vlaicu a sburat peste catedrala episcopului catolic, unde zac osămintele altui erou de viață română, acelea ale marelui general Ioan Huniade. După sbor Români din Alba-Iulia au dat în onoarea lui Vlaicu un splendid banchet, la care protopopul român din loc părintele Ion Teculescu l'a salutat pe aviatorul român într-o poezie improvizată, cum urmează:

Să trăiești șoiman de munte,
Făt frumos, cel din povești,
Carele-ai durat o punte
Către sferile cerești.

Când Te' nalti în zări senine
În sborul Tău vulturesc,
Zi așa: — „Doamne, ca mine,
Dă putere să se 'nalte
Tot neamul meu românesc!”

„Să cuprindă el și zarea,
Ca și glia, — amândouă —
Ca stăpân s'ajungă-avevea
Și pe iarbă și pe rouă!”]

Orșova. — Deplângem sfârșitul tragic al șoimului neamului nostru.

Dr. Popovici avocat, **Dure** preot,
Mioc comerciant.

[Către comitetul Asociațiunii.]

București. — Cultura românească e adânc lovită. Primul falnic constructor și aviator român Vlaicu a fost ucis de mânaștra lui pasăre, voind să treacă Carpații salutându-Vă. Deplângeți această pierdere ireparabilă.

Traian V. Țăranu.

Toracul-mare. — Vlaicu în veci fie binecuvântat. La doliul națiunii ne alăturăm și noi rugându-ne pentru el.

Petrovici, Muntean, Ana Țărlăiu,
Mihaiu Țărlăiu, Petru Petrovici.

Parastase pentru Vlaicu.

In biserica română din Dobra se va oficia Duminecă în 8/21 Septembrie la orele 11¹/₂ a. m. un mare parastas pentru odihna blândului suflet al eroului național Vlaicu. În aceeași zi va fi târg de țară la Dobra. Intelectualii din Dobra roagă și pe calea aceasta pe toți Români din Dobra și jur, să participe la parastasul pentru Vlaicu.

Tot Duminecă se va oficia un parastas pentru odihna sufletului lui Vlaicu și la Brașov în biserica românească din Scheiu, la care va oficia însuși protopopul Brașovului părintele **Dr. Vasile Saftu** asistat de preoțimea întreagă a Brașovului. Azi la orele 5. p. m. s'au tras clopotele la toate bisericile române din Brașov.

Locul de înmormânare.

Români din Ungaria și Ardeal în marea lor iubire pentru gloria acestui neam, care a fost Aurel Vlaicu, ar fi dorit ca trupul acestuia să fie înmormântat aici între dânișii, la Orăștie ori la Bîntînți. Această obștească dorință directorul nostru d. V. Goldiș a adus-o prin fir telegrafic la cunoștința părinților lui Vlaicu și a ministrului de interne al României, dela care a cerut dispozițiunile în consecvență. Azi înainte de amiază am primit următoarea telegramă:

Goldiș — Arad.

După dorința familiei corpul marelui Vlaicu va fi înmormântat la București.

Ministru: Bădărau.

Nenorocii părinți s'au învoit deci că osămintele marelui lor fiu să fie așezate spre vecinică odihnă în capitala Românilor. E vrednic omul și vrednic e locul. Ori cât iubirea noastră îl reclama pentru pământul nostru strămoșesc, în fața hotărârii celor, ce l-au avut mai aproape, ne resemnăm. Ne vor fi de acum înainte Bucureștii cu atât mai scumpi, știindu-l pe Aurel Vlaicu dormindu-și acolo somnul de veci.

Vlaicu.

Aurel Vlaicu nu mai este.
Din înălțimea sferelor senine, acest semet copil al văzduhului, s'a prăbușit într-o clipă fatală, pentru a plăti astfel cu ființa sa, cu viața pe care abia începuse s'o cunoască, tributul mare de care nu-i nimeni iertat, ori cât de genial și glorios ar fi.

Moartea lui Aurel Vlaicu e de două ori dureroasă — nespuse de dureroasă: dintru întâi din cauza împrejurărilor în cari și-a găsit-o, și în al doilea loc fiindcă această moarte răpește una din gloriile țării noastre.

L'am văzut pe Vlaicu dominând văzduhul o singură dată, aceea la Iași. Sunt doi ani de atunci. Era pe vremea serbărilor jubilar ale universității, la care asistau și familiile regale. Vlaicu venise pe neașteptate ca să execute un sbor deasupra Iașului. Și l'a executat.

Parcă-l văd și acuma, planând în sferă, străbătând văzduhul între Cetățuia și platoul Copoului, într-o dimineață înourată de toamnă. Iașul, care până atunci nu cumosecuse decât două timide sboruri încercate pe platoul abatorului de către niște piloți străini veniți să profite de neștiința ieșenilor, rămase cu drept cuvânt uimit când a văzut sborul lui Vlaicu.

În tot parcursul său, nu vedea numai siguranța omului de știință care triumfă, dar în același timp o adevărată eleganță, o artă genială, cu care Vlaicu își conducea aparatul, pentru a pluti calm și senin, în sferi necunoscute. Calmul acesta atât de necesar pilotului care parcurge distanțele necunoscute ale văzduhului, se observa nu din figura sa, ci din sborul acela lin, ce-l făcea deasupra Iașului.

În prăbușirea sa fulgerătoare, când gândul său era să se îndrepte spre Ardeal, corpul lui Vlaicu a căzut ghemuit sub motorul aparatului său. Pentru acest aparat a trăit Vlaicu — cu el, prin el și pentru el moare Vlaicu.

Cei cari l'au găsit mort, arată că aveau impresia ca și cum l'ar fi văzut dormind un somn împăcat — atât de senină era expresia figurii sale... În sferi senine Vlaicu — cu toată groaza ce o avem când ne gândim la acea clipă fatală — și-a găsit o moarte senină: nici o durere, nici o presimțire a morții. O clipă, o singură clipă de rătăcire, de dezechilibru, și marea tragedie a existenței a fost încheiată.

Vlaicu nu mai este. El doarme senin somnul din urmă, după ce urcat la înălțimi atât de mari fala științei și a geniului românesc. **Arad.**

Planurile lui Aurel Vlaicu. Un redactor al ziarului „Minerva” a avut Joia trecută o convorbire cu regretatul nostru aviator.

Vlaicu — spune amintitul ziarist — avea planuri mărețe, pe cari spera să le realizeze în viitor. Vorbind de noile și nenumăratele perfecționări ce se aduc zilnic aparatelor de sburat îmi spunea:

„Am găsit ceva să mai adaog și aparatul meu... Și apoi să mă vezi sburând. Am și făcut niște comenzi în străinătate și abia le aștept. Dacă aveam bani, ași fi făcut și mai mult. Dar eu nu sunt bogat și din ce am mai trebuie să păstrez și pentru mâncare”.

Mi-a mai spus Vlaicu, că se gândește la un nou aparat pe care vrea să-l construiască, mi-a vorbit apoi de niște sboruri ce avea să le facă din nou în Ardeal și după aceea gândul lui era să plece pentru câțiva ani în străinătate...

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

GOLDMARK H.

singurul magazin de pălării budapestane pentru femei, magazin de modeluri de pălării și decouri.
Prețuri fixe.

(Ka 1400-10)

Bazar de pălării.

Cea mai ieftină sursă de cumpărat pălării.
A R A D, str. Deák Ferencz nr. 8.

TEATRUL „APOLLO”

Azi

Sfârșitul

orasului

Pompei

Cel mai senzational film în 5 acte.

Prețuri moderate de intrare.

Reprezentările încep la orele

5 și jum., 7 și jum. și 9 și un sfert.

A 1403

În cancelaria subscrisului află aplicare momentană

un candidat de avocat
cu practică.

Dr. TITUS MĂLAIU
Biserica-albă.

Ma 1409

Diamant Ferencz

electrician, magazin de candelabre Arad, str. Deák-Ferencz 7.
(Di 336)

Restaurantul „Gambrinus”,

este renovat radical și aranjat cu confort modern; bucătărie excelentă, vinuri curate excelente, prețuri moderate. — Săli speciale.

Sa 1391

Cu stimă: **SZALAY IMRE**, ospătar.

Bătăturile,

scortoșenia pielii, urciorii de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosiți „**CANNABIN**”

la 907

1 sticlă 1 cor., francată 1 coroană 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la preparator: Dr. E. ELESCH, farmacie la „COROANĂ” în Győr.

ANUNȚURI

se primesc cu prețuri moderate la administrația ziarului acesta. :-

Cu brevet ces. și reg. cu gumă-pelotă pneumatică
bandage legătoare p. pânțele, ciorapi de gummă, picioare artificiale, mâni artificiale, corsete speciale.
oblitoare p. corp mașini de umblat și rezimat precum și toffelul de artelii în branșa îngrijirii bolnavilor
execută conform celor mai moderne principii de tehnică cu prețurile cele mai moderate de fabrică

KELETI J.

fabrică de bandage și mașini oblitoare p. corp brev. ces și reg.
Fond. 1878 Telef. 17-76. Cel mai nou prețurent ilustrat gratis și franco. Bpest. IV., Koronaherczeg-u. 17.

VINURI

vechi și noi de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) **Petru Benea**, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi: Vin alb 82 fil. — Rizling 86 fil. — Roșu 1 cor. — Siller 78 fil. — Carbenet 1-10

Vinuri noi: Rizling 62 fil.; — Siller 60 fil.; — alb 58 fil.

Expediez la dorință în sticle și în cantitate mai mică vin.

Vinul să expedieze cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp de două luni.

Pentru Calitatea vinului garantez.

Be 947

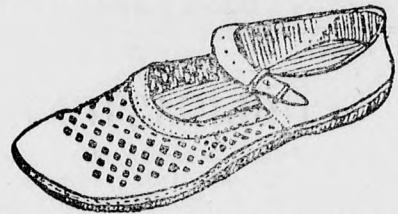
Petru Benea

propr. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

„UNIO”

fabrică de ghete și pantofi
Budapesta, VII., Dohány-utca 16-18 sz.

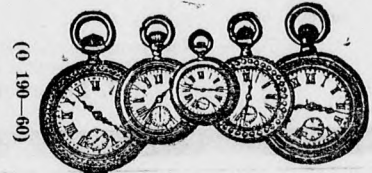
Execută: **GHETE SANDALE**

toffelul de ghete pentru copii și ciobote, ghete de casă pentru femei și bărbați. :: Prețurent gratis.
În schimbul unei oferte acceptabile se acordă vânzare pe credit. U 1173

CAROL ORENDI junior,
orologier și aurar.

ATELIER DE REPARAT OROLOGE ȘI BIJUTERII
NAGYVÁRAD, Teleki utca 24.

Reparaturi speciale de orologe și bijuterii, pe lângă garanția. Atelier provăzut cu cele mai moderne mașini. Ține în depozit toate părțile constitutive existente de orologe. Asigurarea orologelor și a sticlelor dela orologe contra spargerii. Reparaturi de orologe de precizie.
Prețuri ieftine. Lucrare excelentă.

Costume pentru femei

60 coroane

din materie fină cuptușală de mătasă, cele mai noi croșuri, execuție elegantă, după măsură execută

Majorovits Mór
croitor de modă engleză

Arad, piața Libertății (Szabadság-tér) 14.

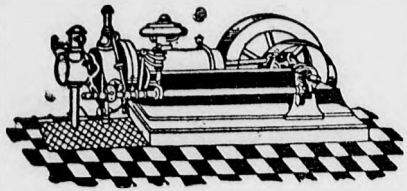
La comenzi de trei costume în provincie merg la fața locului. Mare asortiment de mate ii de lână fină engleză.

Ma 1328

Körber József és T-sa

LUGOJ, strada Timișorii nr. 28.
(Casa proprie)

Lăcătușeri, atelier pentru repararea mașinilor, instalații de apeducte. Atelier pentru repararea pompelor, a mașinilor cu benzină, motoare, mașini cu aburi și mașini agricole.

Lipire autogenă cu cea mai deplină garanție. Atelier special. Turnătorie de fer și oțel.
TELEFON 184.

MINISTERUL FINANTELOR
Direcțiunea Contabilității Generale a Statului
și a Datoriei Publice.
Datoria Publică.

Nr. 76347 din 24 August 1913.

PUBLICAȚIUNE

A 46-a tragere la sorti a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1891, împrumutul de Lei 45.000.000, se va efectua în ziua de 18 Sept. (1 Oct.) 1913, la ora 10 dimineața în sala specială a Ministerului Finanțelor, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în „Monitorul Oficial” Nr. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri în valoare nominală de Lei 466.000 în proporția următoare:

24 titluri à	5000 lei	120.000 lei
56 " "	2500 "	140.000 "
138 " "	1000 "	138.000 "
136 " "	500 "	68.000 "

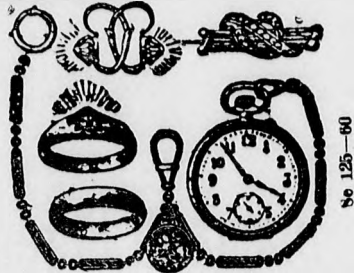
354 titluri p. o valoare nom. de 466.000

Publicul este rugat a asista la tragere.

Directorul Contabilității Gen.
a Statului și a Datoriei Publice.
D. Petrovici.

A. Slepák, giuvaergiu și ceasornicar

Marosvásárhely, Széchenyi-tér 41. SZ.

Mare asortiment în ceasuri de buzunar de aur, argint și nickel, în ceasuri de părete. Giuvaerice fine, cu Brillante, obiecte de lux în argint și articole opăce. În atelierul meu se reparază ca nouă, lucrurile vechi, anume giuvaerice și ceasuri, pe lângă garanție. **Prețuri solide! — Serviciu prompt!**

KISS JÁNOS

fabricant de cuptoare și magazin de cuptoare de lut

Alba-Iulia (Gyulafehérvár)

Recomandă on. public din loc și jur magazinul lui bogat asortat cu *cuptoare de olane și maiolică, sigure de foc, în stil modern și în diferite culori*, cu aparat de fert în grabă, 25% economie în material de încălzit. — Pregătește, reparază și clădește *căminuri și vetre de fier*. Comandele din provincie se execută grabnic, punctual și cu prețuri convenabile, pe lângă garanție de 2 ani.

KI 122-60

Horváth Béni

mehanic

Nagyvárad, Kossuth Lajos-u. 18 SZ.

Recomandă în atenția publicului din loc și provincie, **atelierul său mehanic** aranjat de nou, unde primește comande și **reparări de lucruri** ce aparțin în branșe precum **mașini de cusut, de scris, biciclete și gramofone, etc.** — Utensiliile acestor mașini le are în depozit.

Reparaturile se efectuează repede și prompt.

Ho 1221

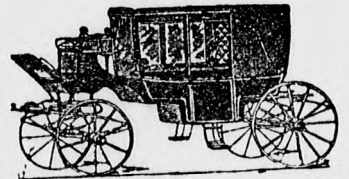
Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni de mașini este a lui

Kovács István

TEMESVAR-JÓZSEFVAROS
str. Fröbel nr. 58 (casa proprie),

fabricant de trăsuri și autocaroserie

furnisorul postelor reg. ung. și mehaniz-melor militare.

Mare deposit permanent de tofelul de trăsuri și calese noi și folosite. Atelier de reparatură. Ateliere de făurire, rotarie și de lustruit.

(Ko 536-30)

Comenzile din provincie se execută prompt. Vă zărea în cepe dim. la ora 7.

AM REUȘIT

să cumpărăm ieftin depozitul magazinului de dantele din Budapesta așa, că pot stabili pentru on. dame prețuri foarte ieftine. Rog să vă convingeți despre aceasta.

Mătăsuri veritabile în orice culoare **cor. 1.50**; mai nainte erau cu 3—3.50 cor.

Admirabile broderii de dantele, dantele de tül, materii de dantele.

Ciorapi, în culoare neagră, albă și potrivite oricărei haine, prețuri fără concurență.

Mănuși de vară, cravate de dantele cu prețuri scăzute.

Hofmann Sándor, magazin de dantele

ARAD, bulev. Andrássy nr. 20.

Asortiment foarte bogat.

Prețuri foarte ieftine.

Ho 1386

Bordi András, blănar
ORAȘTIE (Szászváros) Ország-ut nr. 14.

Își recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie; mantale de blană, blană de călătorie, manșoane, boare, căciulă pentru domni și doamne, ultima modă și lucrute cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănărie pentru prefacere, căptuire, căptușirea și colierea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-ul rang.
(Bo 465—)

(Si 4-40)

Unde

se pot cumpăra cele mai bune și elegante **plășiere?** numai la fabrica de plășiere **Gustav Schmidt, SIBIU** Piața-mare în palatul **Bodonkredit**

se pot afla noutățile cele mai moderne

Ent-tout-cas

și **plășiere**

pentru dame și bărbați în execuție perfectă și estetică, de calitate cea mai bună cu prețurile cele mai ieftine.

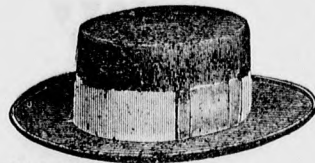
Fabrica nouă de **OROLOGE DE TURN**
Szánthó Gyula

Nagyvárad, Damjanics-u. 30.
fabricant de oroloage pentru turnuri

(Casa proprie).
Recomandă introducerea admirabilelor oroloage de aramă, cari trebuiesc trase tot la 8 zile odată, pentru biserici, palate, primări, fabrici și casărni. Se pregătesc oroloage pentru prețuri convenabile, garanție pe mai mulți ani. Repararea oroloagelor de turn se execută cu mintilitate.
Sa 88

Prima fabrică, cu putere electrică pentru plășării de femei, bărbați și copii.

(Bi 1372)

Marele magazin de cele mai noi modeluri e afară de orice concurență. — Prețuri foarte ieftine. — Mustre trimet gratis în provincie. Primește spre execuție orice colorare și străforme nouă, după cele mai moderne modeluri.

Cu toată stima: **BITTENBINDER KONRÁD**
prăvălie și magazin

ARAD, strada Deák Ferencz nr. 42.
(Vis-à-vis de „Crucea albă”) FIȚI ATENȚI LA FIRMĂ!

Noutăți de ghețe de toamnă.

Ghețe de prima calitate, cu marca Salamander, pentru domni și doamne

Coroane 16-50 și 20-50.

Magazin special WEINBERGER JANOS

no 247-166 **magazin de ghețe**

ARAD

bulev. Andrássy nr. 70

TIMIȘOARA

(Temesvár) Calato-Beldáros, Huszár-u. nr. 18.

Dacă suferi în dureri de stomac!

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și în cele mai neglijate cazuri, folosește

„**LAXA**” (purgativul de fier) ^{a lui} **SÁNDOR,**

care curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare cari sunt lipite de ele și prin aceasta împiedecă înouierile și toate morburile ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de cap, sgârciuri, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.

O sticlă costă 50 fil., 6 sticle deodată 2-50 fil., 12 sticle 5 coroane. Efectul purgativei de fier „LAXA” va fi permanentă dacă deodată ou ea folosim

„**Regenolul**” balsam de stomac ^{a lui} **SÁNDOR**

„**REGENOLUL**”, această esență de stomac vindecă orice soi de morburi de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superiativ. În cazuri de colică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 1-20 fileri. Originalul „LAXA” și „REGENOLUL” se poate afla la preparatorul original:

SÁNDOR ZOLTÁN
farmacist în Erdőszygyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „**INGERUL**” la ce e de recomandat să fie cu atențiune!

(Sa 572—)

KOMJÁTHY RÓZSI

salon de plășării pentru dame

ARAD, strada Deák Ferencz nr. 5.

Aduc la cunoștința on. dame, că mi-au sosit cele mai proaspete noutăți de modă de toamnă. Asortiment bogat de plășării pentru femei, copii, velour și de plisă.

Depozit permanent de plășării de doliu. Străformări se execută în decurs de 24 ore.

Rugând binevoitorul sprijin al on. public, sunt cu distinsă stimă

Komjáthy Rózi.

Ko 1328

Plugul „JURENAK”

brevetat

mecanism simplu,
intrebuintare usoara,
regulare usoara,
cu aproape 50% ară mai mult,
” ” 30% reclamă mai puțină putere,
este cel mai perfect și este plugul viitorului,

Catalog de prețuri trimite cu plăcere:

(Ju 425)

„Jurenák” szab. ekegyár részvénytárs. Marosvásárhely.

Prima fabrică de instrumente muzicale a lui

FRANZ FROHMAN

LUGOS, strada Bonnáz nr. 10.

Depozit bogat, și foarte bine sortat de violini artistice noi și vechi și pentru școală, citeră, clarinete și instrumente de suflat, harmonice și părți de instrumente etc., precum și armonizarea (incordarea) pianelor o execută excelent.

Gramofoane, plăci, asortiment bogat. — Corzi (strune) din străinătate cu ton curat pe lângă garanță. — Reparaturile se execută conștiințios și artistic. (F 1316)

SCHWALB ADOLF fia VILMOS

tinichigiu și mier.

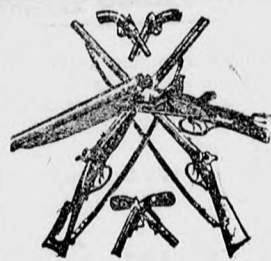
BUDAPEST, VII. Verseny-u. 8.

(Colțul străzii Murányi)

Pregătește totfelul de lucrări de tinichigiu, articole pentru bucatărie și gospodărie, unelte pentru miere. Fabricate de specialitate: măsuri de litru din tinichea albă ori nickel, oane pentru olei, lack ori petrolu, faole, lămpi de carbid și alte articole tehnice.

Cassete pentru bani.
Catalog trimite gratuit și franco.

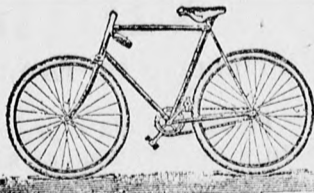
Atelier tehnic pentru reparat și atelier propriu p. nichelat cu putere electrică.

Pollinger Mihály

meccanic Po 1123

Timișoara-Fabrică, Széna-tér 8.

Reparator specialist pentru totfelul de mașini de cusut, biciclete, arme, revolvere și gramofoane. — Cele mai complicate reparaturi se execută în mod artistic, cu prețuri moderate. Serviciu prompt. :: Garanță.

IDA GUGGENBERGER,

fotograf

MEDIAȘ (Medgyes), Marksplatz No 14.
Erzsébetváros — strada Elisabet No 14.

Pregătește fotografiile cele mai moderne, mărimi de fotografii familiare, grupuri și tablouri după orice fotografie veche, cu prețurile cele mai ieftine. Execut cărți poștale cu fotografii, fotografii pe porțelan pe pietrii monumentale, după orice fotografii. Comandele din provincie execută prompt și conștiințios. (G 466)

PREȚURI FOARTE IEFTINE!!

Aduc la cunoștința on. public, că mi-au sosit un foarte bogat asortiment de totfelul de lânării engleze p. toamnă și iarnă, flanele, barcheturi și cele mai noi mătăsuri, costume și catifele de spălat etc. etc.

Magazin de pânzerie și albituri pentru masă. —

GHEORGHE JANCOVICI

ARAD, str. Forray, nr. 2 a.

Ja 1408

Trusouri pentru mirese albituri gata.

PREȚURI FOARTE IEFTINE!!

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.